Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана. | № 107 (18130) | 1989 оной майн 9, вторник | Сэн 3 мүн.

Р. АБИДУЕВАЙ плакат.

Мүнөөдэр — Илалтын үдэр

АРАДАЙМНАЙ АГУУЕХЭ БААТАРШАЛГА

Бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ хүн түрэлтэнэй түүхэдэ үзэгдэнэн шуһата эзбүүн ехэ дайнай дүүрэһээр амгалан тайбан 44 жэл үнгэрбэ. Тэрэ дайн дажарта хүн зоной бэе бэеэ хүдаха хүсэтэй буу зэбсэгүүд, тэрэ тоодо атомна зэбсэгшье хэрэглэгдээ һэн гэжэ мэдэнэбди. Айхабтар олон һуурин тосхонууд дайнай гал дүлэн соо хосороо, городууд һандаргагдаһан байна. Тиихэдэ хэдэн миллион хүн зоной ами наһан байлдаанай газарнуудта, концлагерьнуудта таһалдаа. Иимэ ехэ үйдхар гасаланиие манай совет арад арһа мяхан дээрээ үзөө. Дайнай жэлнүүдтэ фронтдо тулалдаһан, мүн ара талада ажаллаһан хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлдэ эдэгэшэгүй ехэ шарха үлэнхэй. Эхэ һайхан оронойнгоо эрхэ сүлөөтэ, аза жаргалтай байдалые аршалан хамгаалхын, хүн түрэлтэниие фашис тахалһаа абархын түлөө манай үбгэн баабайнар, эсэгэнэр, ахатамнай, юрэдөө, совет бүхы арад агууехэ баатаршалга харуулаа гэжэ мүнөө үеын хүнүүд бүхы дэлхэй дээрэ һайнаар мэдэнэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн тухай оло дахин хэлэгдэнэн, бэшэгдэнэн гээшэ. Гэбэшье Эхэ ороноймнай социалис байгуулалтын хуби заяанай шиидхэгдэжэ байһан мартагдашагүй тэдэ жэлнүүдые яажа мартажа болохоб даа! Энэ ехэ тэмсэлдэ илалта түйлахын тула совет арад, сэрэгэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд айхабтар хүндэ хүшэр зам гаталаа. Орёо хүшэр эрхэ байдалда Коммунис партияа тойрон, совет арад нягтаар жагсажа, фашистнуудта хатуу шанга сохилто үгэжэ шадаа.

Дайнай эхилһэн түрүүшын үдэрнүүдтэ Улаан Армиин зэргэнүүдтэ һайн дураарнь эльгээхые гуйһан хэдэн мянгаад рапортнууд ба мэдүүлгэнүүд бэшэгдэнэн байна. Буряад ороноймнай Баргажанай ба Хяагтын районуудые абажа харахеда, дайнай түрүүшын үдэрнүүдтэ 579 хүн фронтдо мордоһон байха юм. Һайн дураараа фронт руу ошогшодой дунда залуушуул угаа олон һэн. Комсомолшуудай отрядые ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь Владимир Сахьянов толгойлһон юм.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай түүхэдэ Буряад ороной сэрэгшэдэй алтан үзэгүүдээр бэшүүлһэн эрэлхэг тэмсэл, баатаршалганууд нилээд олон. Цыбик Бадмаев, Митып Нимаев, Сергей Вандышев болон бусад нилээд олон хүбүүд Москва, Ленинград, Киев, Одессэ, Волгоград хотонуудые эрэлхэгээр хамгаалаасажа, Эхэ ороноо фашистнуудһаа аршалаа. Баатар хүбүүдэй олон нэрэнүүдые дурдамаар. Эхилэн нэрлэбэл, Жамбал Тулаев, Дарма Жанаев, Гуржап Очиров, Сергей Орешков, Петр Харитонов, Илья Балдынов, Георгий Москалев гээд олоор нэрлэжэ боломоор. Дайнай жэлнүүдтэ Буряад ороноймнай 36 хүбүүд Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртөө, 10 хүн Алдар Солын орденой бүхы гурбан шатын дүүрэн кавалер болоһон байна. Ара талада шэн габьяатайгаар үбгэд хүгшэд, эхэнэрнүүд, хүүгэд ажаллажа, Илалтын үдэрые ойртуулаа.

Илалта түйлахын тулада совет арад нилээдгүй хүндэ зам гаталаа. Бүхы дэлхэйе хүсөөрөө эзэмдэжэ ябаһан фашистнуудта манай орон харюу үгэхэ ори ганса хүсэн болоһон байна. Манай арадай түйлаһан Илалтын үнэ сэн хэмжээлэшэгүй ехэ. Дүрбэн жэл соо үргэлжэлһэн дайнай үедэ 20 миллион гаран совет хүнүүд наһа бараа. Ганса байлдаануудай үедэ бэшэ, мүн концлагерьнуудта, гестапода олон эрэлхэг хүнүүд зобоолгожо алуулаа, үлэн хоохоор удаан байжа наһа бараа.

Совет ороной елишье нютагта айл бүхэн гэхээр өөһэдынгөө эгээл хайрата дутынгөө хүнүүдые дайнда алдаһан байна. Социалис Эхэ ороной-гоо түлөө эгээл үнэтэй юумэзэ — ами наһаяа үгэһэн эрхим хүбүүд, басагадай дурасхаалда һүгэдэн дохинобди. Иимэ сэнтэйгээр түйлагдаһан Илалта хэтын хэтэдэ мартагдашагүй.

Гадна ямаршье дайнһаа тобшолол хэхэ хэрэгтэй. Ондоо дайсанай добтолон ороо һаа аюулгүй байдалыень хамгаалжа шадаха, ходо бэлэн байха эзэргэтэй болоһон байнабди. Тиихэдээ ганса хүсэ шадалаа шангадхаха бэшэ, мүн бүү зэбсэгүүдые үсөөн болгохо, ядерна туршалганууд ые хэхэеэ болихо, хёмороотой элдэб арсалаануудые эбэй ёһоор шиидхэхэ тухай ехэ ябуулга манай Коммунис парти хэнэ. Һүүлшын жэшээнүүдые дурдабал, энэ хадаа Афганистанһаа сэрэгүүдээ гаргалга, Зэбсэгтэ Хүсэнүүдээ 500 мянган сэрэгшээр үсөөдхэхэ тухай эб найрамдалта бодото үүсхэлнүүд дэлхэйн оронуудта һайшаагдана.

Манай сэрэгэй доктринын нилээд хубилжа байнан тухай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ эхилжэ байгаа үсөөдхэлгэ тодо һоноороор гэршэлнэ. Тиихэдээ бидэ өөһэдынгөө, нүхэдэйнгөө аюулгүй байдалые һуладханагүйбди. Сэрэгэй хэды хороогдожо байгаашье һаань, сэрэгэй талаар тэнсүү байдал үлэһэн зандаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Айхабтар ехэ буу зэбсэгүүдые бүтээгээд, бэеэ найдамтайгаар хамгааланхайбди гэжэ тоолонхаар, үсөөхэн буу зэбсэгтэй үлэжэ, тон өөһэдыгөө хамгаалха хүсэтэй байһаниинь дээрэ гэжэ мүнөө тоологдодог болобо. Ушар тиимэһээ өөһэдынгөө сэрэгэй теори, материально-техническэ үндэһэ һуурииень, Армида ба Флодто бэлдэлгые, эмхидхэлыень, бүрилдүүлгыень горитойгоор хубилгаха хэрэгтэй.

Энэ талаар абажэ харахада, сэрэгэй-патриотическа талаар залуушуулые хүмүүжүүлгэ, тэдэниие сэрэгэй албанда бэлэдхэл хадаа онсо удха шанартай болобо. Мүнөө залуушуулай дунда дайнай ветераннууд, Афганистанда интернациональна уялгаа дүүрэһэн запасай сэрэгшэд хүмүүжүүлхы ехэ хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулна. Дайнай болон ажалай ветераннууд В. А. Сахьянов, В. Х. Хантаев, Г. Н. Москалев, В. А. Авдохина, С. И. Вандышев болон бусад олон ветераннууд залуушуултай болоһон уулзалгануудай үедэ һургаалтай һонин ушарнуудые хөөрэдэг байна.

Залуу совет республикын эрхэ сүлөөе граждан болон Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнуудай үедэ хамгаалһан сэрэгшэдэй ашанар болон гушанар Эхэ орондоо алба хэжэ эхилэнхэй. Буряад ороной хубүүдүүд энэ уялгаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэнэ гэжэ тэмдэглэлтэй. Тэдэнэй албаха урагшатайгаар гараха хэрэгтэ сэрэгэй эхин бэлэдхэл, сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгэ ехэ үүргэ дүүргэнэ ха юм.

Энээниие хэдэн баримтануудаар батадхаха хэрэгтэй. 1988 ондо СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ Буряад ороноо татагдаһан хубүүдэй 63 процентнь комсомолой гэшүүд, 91 процентнь дээдэ ба дунда эрдэмтэй, 74 процентнь ГТО-гой нормативуудые тушаһан байгаа. Кабанскын районоо сэрэгэй албанда мордоһон Чимит Ердышев Арменидэ газарай ехээр хүдэлжэ, хүн зоной ехэ гай усалда ороходонь, Ленинакан хотын хүнүүдые эдэбхитэйгээр абаралсаа. Баир Цыренов, Роман Дамбаев, Дугар Гыбаев, Александр Иванов болон бусад бэрхэ сэрэгшэд боложо, дайшалхы ба политическэ бэлэдхэлдээ һайн дүнгүүдые харуулна. Тобшолоодо, наядахи онуудай сэрэгшэд Арми болон Флодто үбгэ эсэгэнэрэйнгээ, баабайнарайнгаа табиһан һайн һайхан заншалнуудые ёһоор халан абажа, улам арьбадхан ябана гэжэ тэмдэглэлтэй.

Совет хүнүүдые сэрэгэй-патриотическа талаар хүмүүжүүлгэдэ, залуушуулые сэрэгэй албанда бэлдэлгэдэ манда хэрэгтэй бүхы юумэн бии. Энэ хүдэлмэриһөө ашаг үрэтэй дүнгүүдэй туйлагдахынь тулада бүхы эмхи зургаануудай ба албануудай хамтын хүсэлэл ороолдолго хэрэгтэй болоно. Илангаяа өөртөө эрилтэй шангадхажа, хүдэлмэриеэ нилээд эдэбхижүүлхэ ёһотойбди. Энээн тухай КПСС-эй XXVII съезд дээрэ, Бүхэсоюзна XIX партконференциин үедэ оло дахин хэлэгдээ бэлэй. Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэйнгээ дайшалхы талаар бэлэн байлгые ели болохоор дээшэлүүлхэ, социализмын туйлалтануудые хамгаалгада Армиин ба Флодой сэрэгшэдые, совет бүхы хүнүүдые ходоодоо бэлэн байхаар хүмүүжүүлгэ хадаа манай партиин, гүрэнэй болон арадаймнай гол шухала зорилгонуудай нэгэн болоно ха юм.

В. КОРПУСОВ,
Буряадай АССР-эй сэрэгэй комиссар, полковник.

Сэнхир

ВОСКРЕСЕ
РАДИОГОЙ
ХЭЛХЕЭ ХОЛБО
ҺАЛБАРИН
ХҮДЭЛМЭРИЛ
ҺАЙНДЭ

НЭГЭДЭХИ ПР
Москва. 9.00—
9.15—Ритмическэ
9.45—«Спортлото
10.00—Үхибүүдтэ
данай-танилсуулга
ма. 11.00—«Совет
алба хэнэб». 12.00
почто»—хүгжэмтэ
12.30—Аяншалагш
13.30—Хүүгэдэй
публицистическэ
15.00—«Хүгжэмтэ
—Элүүр энхэ б
«Повесть о мар
—баримтата фил
«Хүдөөгэй анек
19.00—Уласхоорон
лэл. 19.40—Союзу
гай Колонно зал
тор Никита Богол
хёохы үдэшэ.
22.35—Амар сай
22.50—С. Михалк
кин и К°». Моск
менник» театрай
01.00—«Сууриана
ногой үйлэ хэрэг
Евровидениин дү

ХОЁРДОХИ ПР
Москва. 9.00
зогсогты. 9.15—
10.00—«Зеленый
үрен һайханай ф
«Москва—София
12.20—Баримтата
—«Аяншалагшде
—Баримтата фил
Эсэгэ ороноо
Агууехэ дайнай м
наһаяа алдаһан с
расхаалые мүнхэлэ
—«Салоги в к
һайханай фильм.
гын аюулгүй бай
ха». 17.00—Балет
17.30—Мультфильм
«Сэнхир конверт
римтата фильмүүд
Моцарт. Оркест
фортепиано дээр
дэхэ концерт.
нахыо В. Позн
вет залуушуултай
21.00—«Амгалан но
гашуул!». 21.15
фильм. 21.30—«Тур
хай бодолнууд». 22
22.35—Амар сайн
22.50—«Руанская д
звищу Пышка»—ур
фильм.

Редакто
Р. Б. ГАР

Буряадай АСС
налистнуудай хо
ряад үнэн» г
дакциин коллект
Майдаровна Ю
ДА хайрата бесе

ЗОЯЫН
гэнтын гэнэ ус
бараһан ушараар
шанаалаа мэдүү
Улаан-Удэ хот
гическа үйлсын 15
рэй 52-дохи байр
10-най 11 сагаа
лэгдэхэ.

я Государ-
й АССР по
ии и книж-
Ленина 15
екс 04610.

Жамсо ТУМУНОВ

АЛТЫН МАГТААЛ

Даран хадхан гарааша
Дайша жадам ялараг лэ!
Хадын хүмэг шулуунһаа
Харьялан аршаанай
сасартарнь,
Хамаг арадай сэдьхэлһээ
Хөлүүн баярай билтартарнь
Хүргэжэ мандан ерээшэ
Хүсэтэ Илалтамнай
мандаг лэ!

СССР-эй оборонын министрэй ПРИКАЗ

майн 9. **№165** Москва хото.

...адууд болон матросууд, сержантнууд болон ...ууд!

...ворщигууд болон мичманууд!

...ериүүд, генералнууд болон адмиралнууд!

...ро хамгаалгын Агууехэ дайнай, ажалай ба СССР-...Хүсэнүүдэй ветерануд!

...ожуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ ...арадай Илалта түйлаһаар 44-дэхи жэлэй ойе ...мүнөөдэр һайндэрлэжэ байна. Коммунис парт...ин доро совет арад, тэрэнэй алдарта Зэбсэгтэ ...гэдэ эгээл ехэ һандарал һүйдхэлтэ дайнай бүхы ...бүүдые бэе дээрээ даажа абаад, Эхэ ороной...ниие, бэеэ дааһан байдалые сахин хамгаалжа, ...үлөөлэгдэхэдэнь Европын арадуудта түйлаһан ...илалта түгсөөр дүүргэлгэ бүхы дэлхэй дээрэ ...йжэлтын шэнэ харгы земуудые нээһэн, үнэн зүб ...зб найрамдал хангаха хараа түсэбүүдые нээһэн.

...Эхэ ороной сэрэгшэд-фронтовигуудые, арадай ...сэрэгшэдые, партизануудые, подпольщигуудые, ...ангиие, тарааша дые, интеллигенциие, фронт дэ...Илалта шэн зоригтойгоор шэрээлсэһэн бүхы хү...мар амаршалжа байна. Гитлеровскэ сэрэгүүдтэ ...ахадэ ороһон гүрэнүүдэй арминуудай фашис ...дые һамна бута сохилгодо ёһотой хубитаяа ...эсэргүүсэлтын хүдэлөөндэ фашизмда эсэргүү...дэ хабаадагшадые совет хүнүүд ёһолон хүн...Илалтын аша түһэда ами наһаяа алдаһан ...ороной олон миллион эрэлхэг хубүүд, басагадай, ...арадуудай дурасхаалай үмэнэ тэдэнэр толгой...Тэдэнэртэ хэтэ мүнхын алдар соло!

...ата үнгэрэн ошоогүй. Фашизмда эсэргүү хамтын ...ноогдоһон арадуудай харилсаа холбооной ёһо ...шэнэ политическэ бодомжодо, манай хубилган ...суртал һургаалнуудта, хэрэгүүдтэ, түрүү үзэл...тэй ядерна зэбсэггүй, хүсэрхэлгэгүй дэлхэйе ...ин түрүү үзэлтэй хүн түрэлтэнэй хүсэл эрмэл...гдэжэ байна. Уласхоорондын байдалда һайн ...алтануд болоно. Гэхэтэй хамта мүнөө дээрээ ...ые хуряаха, этигэл найдалай хэмжээнүүдые бэ...мр эхилһэн бүтэмжэтэй һайн хэрэгүүдэй тэхэрин ...ыга лаб хангагдаагүй байнаар. Энээнһээ улам...жалан, Коммунис парти, Совет гүрэн манай Эхэ ороной аюулгүй байдалые хангахын, арад зоной эб найрамдалта ажалые найдамтайгаар хамгаалхын тула шухала хэрэгтэй бүхы юумэ хэнэ.

Варшавска Договорто хабаадагаг гүрэнүүдэй арминуудтай хамта Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүд хамгаалхы уялгаяа, зорилгоёо нэрэтэй солотойгоор бэелүүлнэ, социализм ба эб найрамдалые һэримжэтэй хёрхоор сахин хамгаална. Совет сэрэгэй доктринын хамгаалхы шэнжэтэй, бүтэмжэтэй һайн гол ёһотой тааралдуулан, сэрэгэй байгуулалтын тон шэнэ түхэл шэнжэнүүдтэ орохо тухай партиин захяа заабаринууд бэелүүлэгдэнэ. Соединениинүүдтэ, частьнуудта, корабльнууд дээрэ ажабайдалай ба ажал ябуулгын бүхы тала шэнэдхэн хубилгагдана, домократи үргэнөөр бэелүүлэгдэнэ, олондо мэдээсэлгэ батадхагдана, сэрэгэй һуралсалда али бүхы шуурае, дан юрын болгохо ябадалые зайсуулна. Олон үндэһэ яһатанһаа бүридэдэг сэрэгэй коллективүүд бата бэхи жагсаалтай болонхой, нүхэд ёһоной, нэгэ нэгэеэ хүндэлэлгын, ехэ эрилтэ табилгын оршон байдал эндэ батадхагдажа байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай, ажалай, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй ветерануудые, армии болон флодой сэрэгшэдые, бүхы совет хүнүүдые Илалтын һайндэрөөр халуунаар амаршалнаб.

1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай түйлаһан Илалтын 44-дэхи жэлэй ойе һайндэрлэхэдөө, иигэжэ захирнаб:

Мүнөөдэр, 1989 оной майн 9-дэ, нютагай сагаар 22 часта манай Эхэ ороной нийслэл баатар-хото Москвада, союзна республикануудай нийслэлнүүдтэ, баатар-хотонууд Ленинградта, Волгоградта, Одессэдэ, Севастопольдо, Новороссийскда, Керчьдэ, Тулада, Смоленскдэ, Мурманскда, баатар-хэрэм Брестдэ, мүн Калининград, Львов, Ростов-на-Дону, Куйбышев, Свердловск, Новосибирск, Шэтэ, Хабаровск, Владивосток болон Североморск хотонуудта гуша дахин артиллереэр буудажа, һайндэрэй салют үгэхэ.

Аха үетэнэйнгөө баатаршалгата ёһо заншалнуудта үнэн сэхэ армии ба флодой сэрэгшэд патриотическа, интернациональна уялгаяа саашадгашье нэрэтэй солотойгоор дүүргэжэ, дэйн дажарые сараха, дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха, тэрэниие бэхижүүлхэ зорилгоёо хэрюусалгатайгаар бэелүүлхэ байнандань, этигэн найдажа байнаа мэдүүлнэб.

СССР-эй оборонын министр,
армии генерал Д. ЯЗОВ.

КПСС-эй ЦК-гай үзэл сурталай комиссиин заседани

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. А. Медведевэй түрүүлэлгэ доро КПСС-эй ЦК-гай үзэл сурталай комиссиин ээлжээтэ заседани майн 5-да болобо. Мүнөө үедэ нацинууд хоорондын харилсаануудые хүгжөөлгын үзэл сурталай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

Нацинууд хоорондын харилсаануудай талаар социально-экономическа, политическэ ба үзэл сурталай шэнжэтэй олоч тоото асуудалнуудай гаража байнан тухай һанамжануудаа үнэн сэхээр, орёо хурсаар халан абалсаха үедэ табигдаһан асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгын үедэ тэмдэглэгдээ. Тэдэниие шиидхэхын тула горитой ехэ, залан сэхэ, олон янзын худэлмэри бэелүүлэгдэхэ ёһотой. Тэдэниие теоретическэ талаарнь гүнзэгыгөөр бодомжолжо үзэхэ гээшэ энэ талаар бии болоһон асуудалнуудые шиидхэхэ эрхэ нүхэсэл мүн. Нацинууд хоорондын харилсаануудай мүнөөнэй бодомжые зохёохо гээшэ шухала удха шанартай байна. Нацинууд хоорондын харилсаануудай теоридо марксистско-ленинскэ ёһо заншалые һэргээхэ, урдандаа гаргагдаһан дутуу дунданууднаа тэрэниие сүлөөлхэ гээшэ иимэ худэлмэриин гол зорилгонуудай нэгэниинь болоно. Национальна асуудалай ленинскэ гол бодомжын хойноһоо шэнэ ёһоор адаглан хинаха, тэрэниие шиидхэхэ талаар Ленинэй заабаринуудые гүйсэд дүүрэнээр хүтэлбэри болгохо, нацинууд ба арад үндэһэтэдэй ажабайдалай эрхэ байдалда боложо байнан гүнзэгы ехэ хубилаануудые хэраада абаха шухала.

Нацинууд хоорондын харилсаануудта бии байнан хоёр гол шэглэлые: интернациональна шэнжэтэй болгохо, ойртуулан дүтэлүүлхэ, национальна мэдэрэлые дээшэлүүлхэ, национальна хүгжэлтын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые дээшэлүүлхэ хэрэгые эрдэм ухаанай талаһаа гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ эрилтэ табигдана. Тэдэнэй хүгжэлтэ ямар гээшэб? Политическэ байгуулалтада, экономическа ургалтада, соёлой политикеда тэдэнэр ямараар нэбтэрүүлэгдэн харуулагданаб? Эндэ теоретическэ ехэ хүсэлэл ороолдолгонууд, гүнзэгы шэнжэлэл хэрэгтэй. Энээнтэй дашарамдуулан, нацинууд хоорондын харилсаанай талаар КПСС-эй ЦК-гай болохоёо байгаа Пленум шухала удха шанартай гэжэ тэмдэглэгдэз. Бүхы тодорхой асуудалнуудые Пленумэй шиидхэжэ шадахагүй байнаниинь эли.

Орон дотор боложо байнан үндэһэн шухала хубилалтануудниитьи ажабайделда демократиие үргэдхэлгэ хүнүүдэй социальна эдэбхиие дээшэлүүлгэдэ общество дотор политика нэбтэрүүлгэдэ хүсэтэй түлхисэ үгэхэ байна гэжэ комиссиин заседани дээрэ тэмдэглэгдээ. Нацинууд хоорондын харилсаануудые хубилган шэнэдхэлгэ үндэһэн соёлые хүгжөөхэ, арадай зохёохы бэлиг шадабариие хүгжөөхэ арга олгохо байна.

Энээниие гүйсэд бэелүүлхын тула хуули ёһото гүрэниие байгуулха зорилго үргэнөөр табигдана. Тэрэнэй эрхэ байдалда хүн, нацинууд ба арад үндэһэтэд эрхэ сүлөөтэйгөөр хүгжөөгдэхэ арга боломжотой байхал. Тиимэнээ совет федерализмые зүбөөр ойлгохо мэдэрэл хүнүүдэй ухаан бодолдо бүрилдүүлхэ, тэрэнэй арга боломжонуудые гүнзэгы үндэһэ баримтатай болгохо шухала.

Гүрэнэй хэлэнэй, эрхэтэн ёһоной, хүн зоной урган үдэлгын асуудалнууд комиссиин заседани дээрэ али бүхы талаһаа зүбшэн хэлсэгдэбэ. Өөһэдын гүрэн түрэгүй арадуудай хүгжэлтын харгы замуудта, харааа түсэбүүдтэ хабаатай асуудалнууд мүн лэ хаража үзэгдөө. Ёага арадуудай, тусхайлбэл, Хойто зүгэй арадуудай, тэдэнэй өөрсэ янзын соёлые, хэлые, оршон тойронхи байгаалиие аршалан хамгаалгын асуудалнууд үргэнөөр табигдаа.

«Хүнүүдэй шажанда шүтэхэ байнан тухай, шажан мүргэлэй эмхинүүд тухай» СССР-эй Хуулиин проект тушаа һанамжанууд, дурдалнууд КПСС-эй ЦК-гай үзэл сурталай комиссиин гэшүүд табиба. Энэ хуулиин проект зохёохо худэлмэри демократическа үргэн ехэ үндэһэ һуури дээрэ бэелүүлэгдэжэ байна. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи шажанай хэрэгүүдэй талаар совет, зохихо министерствэнүүд болон албан зургаануудай, эрдэм ухаанай коллективүүд, элитэ мэдээжэ эрдэмтэд болон экспертнүүд, шажан мүргэлэй олониитын түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадана.

(ТАСС).

Ажахы эрхилэлгые залан сэхээр хубилгалга, эрдэм-техникын дэбжэлтын туйлалтануудые нэбтэрүүлгэ хадаа хэлхэ холбооной, электронно техникын хэрэгсэлнүүдые, радио болон телевидениие хүгжөөлгын гол шухала эрхэ нүхэсэл мүн. Радиогой үдэртэ, хэлхэ холбооной бүхы һалбариин хүдэлмэрилэгшэдэй һайндэртэ зорюулагдажа, майн 6-да Москвада болоһон баярай суглаан дээрэ энэ зорилгые хайшан гэжэ шиидэлтэйб гэһэн асуудалые зүбшэн хэлсэнэн байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь О. Д. Бакланов, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо И. С. Белоусов, КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагша О. С. Беляков, министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, эрдэмтэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл, ниислэл хотын олониитын түлөөлэгшэд президиумдэ һууба.

Телевидени ба радио-дамжуулгын талаар СССР-эй гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ А. Н. Аксенов элидхэл хээ.

(ТАСС).

ҺАЙНДЭРТЭ ЗОРЮУЛАГДАНА

...ыгша оной майн 6-да, Илалтын проспект дээрэ оршодог хүшөөгэй дэргэдэ Агууехэ Илалтын һайндэртэ зорюулагдаһан баяр ёһололой жагсаал нээлгые зураг дээрэ харанат. 4-дэхи хуудаһанда энэ жагсаал тухай репортаж уншагты.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ТОДОРХОЙГООР ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ, ЭРИЛТЭЕЭ ШАНГАДХАХА

КПСС-эй Захааминай райкомой пленум болобо. Агропромой худэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ В. Ц. Санжеев, Эдэн вольфраам-молибденэй комбинадай профкомой түрүүлэгшэ Н. И. Михайлов гэгшэдэй тоосоон энэ пленум дээрэ эүбшэн хэлсэгдэбэ.

Районой профсоюзай эгээл томо организациннуудэй ажал ябуулга хадаа партийн райкомой нимэ анхаралда үнинэй абтаагүй байха. Пленумэй болохоноо холо урид бэлэдхэлэй ехэ худэлмэри ябуулагдаа юм. Профсоюзай эхин организациннуудай, комитедүүдэй худэлмэри наринаар шалгагдаһан, шэнжэлэгдэһэн, зохихо тобшолол хэгдэһэн байжа, пленумдэ хабаадагшад энэ асуудалаар үргэн хөөрэлдөө дэлгэгэжэ шадаба.

Профсоюзай хоёр организациннуудай түрүүлэгшэнэр хэжэ байһан худэлмэриингээ мүнөөдэрэй байдалые тодорхойгоор харуулхые яһала оролдоһон байна.

Районой агропромой болон Эдэн комбинадай коллективүүдэй туйлаһан зарим тэды организациннуудай оруулһан амжилтануудта профсоюзай хубитые арсажа боломоор бэшэ.

Агропромой ажалша коллективүүдтэ хамтадаа 4428 хүн худэлдэг. Тэдэнэйнь 4413-ниинь профсоюзай гэшүүд юм. Тиигэдэ Эдэн комбинат 4663 худэлмэрилэгшэдтэй. Гэбэшье профсоюзай 5156 гэшүүд организациинь бүридхэлдэ ороогдоно юм. Эдэ тоонууд юу харуулнаб гэхэдэ, худөө ажахын үйлэдбэри дээрэ ажаллажа байһан хүнүүд пенсидэ гарахалаараа организацитаяа холбоо харилсаагаа таһална. Тиигээд лэ тиимэ хүнүүд — ажалай ветеранууд огто мартагдашана, тэдээн тухай хэншье анхаралаа хандуулнагүй.

Демократиин хүгжэлэ бэйһан энэ үедэ профкомуудай түрүүлэгшэнэр олоной дундаһаа шэлэгдэн абтажа, олоной дуугаар нунгагдадаг болоо. Гэбэшье совхозуудай профкомуудай түрүүлэгшэнэр хэтэрмэ олоор һэлгэгдэнэ. 1988 оной туршада тэдэнэй 45 процентнь һэлгэгдэһэн байна бшуу. Үнгэрһэн оройдоол жэл хахадай туршада Санагын совхоздо профкомой түрүүлэгшээр гурбан хүн худэлөөд түршаа.

Профсоюзай райкомой гэшүүдэй 40 процентнь элдэб шалтагаанаар комитедэй бүридэлһөө гараһан байна. Совхозуудай директорнууд райкомой гэшүүдые, үнгэрхэдөө, пленумдэ ошохыень табидагүй үшар дайралдана. Жэшээнь, тоһоной зэводһоо райкомой гэшүүн С. Б. Татарникова зарлагдаһан нэгэшье пленумдэ хабаадаагүй. Далахайн совхозһоо Л. Д. Будаева, пивэн заводһоо Т. С. Ловцова, «Михайловский» совхозһоо В. Ш. Ванданов гэгшэд олон пленумэй худэлмэридэ иимэл шалтагаанаар хабаадалсажа шадаагүй байха юм.

Районой агропромой системдэ социалис ажахы эрхилэлгын 28 нүргуули эмхидхэгдэнхэй гэжэ тоотой. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд тэдэ нүргуулинуудай худэлмэриие хүтэлбэрилхэ үялгатай. Тиимэ байбашье эдэ нүхэднай нинтынгээ даабарида тон муугаар хандадаг байна. Дүтэлүүрэй, Харацайн, Далахайн совхозуудта нүралсал хангалтагүйгөөр үнгэргэгдэнэ.

Профсоюзай райком районой элүүрые хамгаалгын эмхи зуургаануудтай хамтын пленум үнгэргэжэ, «Элүүр энхэ», гэһэн удаан болзорой программа баталһан байгаа. Тэрэ программые бэелүүлжэ, худөөгэй хүн зоной энхэ элүүрые хамгаалха хэрэгтые һайжаруулха талаар зарим тэды хэмжэнүүд абтажа байна. Гэбэшье элдэб эсын үбшэнгэй шалтагаанаар ажалдаа гарахагүй, һаатаха үшаринууд үшөөл олон байнаар. Гадна ажал дээрээ гэмэлтэхэ, усал аюулда орохо үшарнууд олошорно.

Худөө тосхонуудта үмсэдөө гэрнүүдые барилга олошороо. 1988 ондо 188 айл өөһэдтөө гэр бодхооһон байха юм. 79-нэйнь барилга дүүрэнхэй. Үлэнтэдэ, Нуртада эхин һүргуулинууд, Шэрэ-Азаргада баһни, Утаатада спортын зал баригдаа.

Малшадые ажаһуудалай таалаар хангалгын хэрэг «Михайловский», Ёнгорбойн совхозуудта яһала гэмгүйгөөр эмхидхэгдэнэ. Ёнгорбойн совхозой хүтэлбэрилэгшэд энэ шухала асуудалда үдэр бүриин анхарал хандуулдаг гэжэ онсолон тэмдэглэгдээ. Совхозой профкомой түрүүлэгшэ В. Д. Жаргаловай эдэбхитэй ажал ябуулга магтагдаһан байна.

Эдэн комбинадай профкомой худэлмэри тушаа богонихоноор тогтсё. Предприятида ажалша коллективэй совет худэлнэ. Цехүүдэй хүтэлбэрилэгшэд һүнгалтын гүримаар томилогдоно. Социалис мүрысөөнүүдэй дүн согсолхоодоо, түрүү һүүри эзэлэгшэдтэ эзлжээгүйгөөр автомобиль, мотоцикл худалдан абаха эрхэ олгодог, хүнгэлэгдэһэн сэнтэй аяншалгын путевко барюулдаг байна. Бүхы цехүүд өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ эрхэтэй болонхой. 253 коллективүүд хамтын подрядай гүримаар ажалаа эмхидхэнэ. 1252 худэлмэрилэгшэ экономическа нүралсалда ябана. Энэмнай үшөөл бага гээшэ гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Ажал дээрээ гөулда орохо үшарнууд үзэгдэхэеэ болинхой.

Ажалшадай сүлөөтэй сагые үнгэргэхэ, амарха газар олоншье һаа, тэндэ худэлмэри һүргаар эмхидхэгдэнэ. «Горняк» гэжэ саад, мүн садоводуудай коллективэйхид нёдондо 20 мянган түхэригэй продукци үнгэрһэн жэлдэ республика доторнай 11 350 унаган тэнжэгдээ гэхэ гү, али 100 гүүн бүриһөө 64 унаган абтаа юм. Адуу моридой тоо толгойе олошоруулха эрилтын табигдажа байһан мүнөө үедэ Баунтын районой ажахынууд һүрэгөө горитойгоор үсөөрүүлээ. Тобшолбол, эндэ адуу морид мянган толгойгоор, гүүн 500 гараная хороогдоо. Тиихэдэ эндэхи адуушад 100 гүүн бүриһөө 30—35 унага абана.

Адуу мори олошоруулхын хажуугаар Тарбагатайн районой Ленинэй нэрэмжэтэ, «Маяк», Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ, «Коммунизм» колхозуудта конюшнинууд, тусгаар тухэрэлгэтэй хашаануд, һэйн хушалтатай хаамагуд баригдажа, мори таахалха хүүдинсэ, мүн мориной тоног бэлдэхэ мастерскойнууд бии болгогдоо. Саашадаа ашаг тай энэ һалбарияа улам хугжөөхын тула республикымнай ажахынууд һүрэг соогоо гүүнүүдэй тоо 35 процент хүрэтэр олошоруулха болоно. Мүн адуун бүхэндэ 10 центнер тэжээлэй единицын хүртэхөөр үбһэ тэжээлээр хангаха, унаганудаа 7—8 һаратайдань гүүнүүдһээ амяарлаха болоно.

Выставкэ-аукциондо асарагдаһан үүлтэртэ азарга, гүүнүүдые хараха дуратайшуулда экспертнэ комиссиин сэгнэлтын дүнгүүд мэдээсэгдээ. Эндэ Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой орловско хатарша үүлтэрэй «Капрон» гэжэ нэрэтэй азарга үндэрөөр сэгнэгдэжэ, алтан медаль зүүлгэгдэбэ. Тиихэдэ мүнгэн медальнууд Иваллгын районой һүралсалай «Байгал» ажахын, Кабанскын шуубуунай фабрикын, Мухар-Шэбэрэй районой «Искра» колхозой, Яруунын районой «Витимский», Иисэнгын совхозуудай асарһан олон янзын үүлтэрэй азаргануудта зүүлгэгдээ.

Экспертнэ комиссиин мэдээсэл хэһэнэй удаа аукционой эгээл һонирхолтой үе хүрэжэ ерээ. Эндэ асарагдаһан азарга, гүүнүүд аукционой сэнгээр худалдагдажа захалаа бшуу. Түрүүлэн гүүнүүд наймаалагдаба. Хамагаа урид худалдаанда табигдаһан Баргажанай районой Бодоной совхозой бүриад үүлтэрэй дүрбэн гүүень Сэлэнгын районой «Эрдэм» колхозой гол сэн дээрэнь 5 процент нэмэлтэтэйгээр абаха болоо. Удаань Иисэнгын совхозой 5060 түхэригэй сэнтэй гурбан гүүн худалдагдаба. Һүүлээрнь Яруунын районой «Витимский» совхозой бүхыдөө 31700 түхэригэй 15 гүүнүүдые үнөөхил «Эрдэм» колхоз худалдажа абаа. Тус аукцион дээрэ Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой, «Эрдэм» совхозой «Искра», «Коммунизм» колхозой, Хяагтын совхозой, Загарайн районой Хүрбын ОПХ-гай, Бэшүүрэй совхозой, Кабанскын ОПХ-гай, «Шергинский» совхозой болон бүсад олон ажахынуудай асарһан буряад, орловско, ородой хатарша, мүн мяхалиг томо бэетэй ородой владимирска үүлтэрэй гүүнүүд нилээд ехэ нэмэлтэ сэнтэйгээр наймаалагдаа.

Гүүнүүдэй һүүлээр азаргануд худалдагдаба. Урдынгаа заншалаар выставкын алтан медель абаһан азарга түрүүлэн наймаанда дурадхагдаба. 7680 түхэригэй таба наһатай орловско сэбэр үүлтэрэй хөөр азаргада дуратайшуул олон байба. Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түлжүүлһэн «Капрон» азаргада Кабанскын загаһа үсхэбэрилхэ заводойхидтой абаһаар Хэжэнгын совхозойхид ана-мана сэн хаялсаба. Энэ үедэнь Эрхүүгэй областиин түлөөлэгшэд 50 процент нэмэлтэ дурадхахадань, Хяагтын совхоз 70 процент нэмэлтэ түлэхэ байһанаа мэдүүлээ. Эндэл Эрхүүгэй областиин Усть-Ордагай автономито округой Эхирид-Булагдай районой «Олойский» совхоз гол сэн дээрэнь 100 процент нэмэлтэ үгэхөөр дурадхажа, «Капроной» эзэн болобо.

Аукциондо асарагдаһан үүлтэртэ азаргануд сүм худалдагдаа. Сэн хаялсаһан энэ наймаанай һүүлээр адуу мори үсхэбэрилгые хугжөөхэ талаар эрхим амжалта түйлаһан адуушадта, фермэ, ажахынуудай коллективүүдтэ үнэтэй бэлэгүүд, Хүндэлэлэй дипломууд барюулагдаа.

Вл. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хяагтын совхозой адуушад Сергей, Евгений Осеевүүд. Выставкэ-аукционой үедэ.

В. ГАРМАЕВАЙ фото.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэгэнэй нүүлээр

«ШАНАРТАЙГААР ТУШААЯЛ, ХОНИШОД!»

Нарин сэмбын комбинадай гүрэнэй тушаан абалгын албанай хүтэлбэрилэгшэ А. Вильдяйкинай имэ гаршаггай статья манай газетын хуудаһануудта байгша оной февралиин 22-то толилогдоо һэн.

Республикын колхоз, совхозуудай үнгэрэгшэ жэлдэ тушааһан ноохоной шанар шэнжэлжэ, олонхи ажахынууд хонин элдэб шэрээр тамгална, ноохон соо доһор, уялаа болон бусад зүйлнүүд олоор дайралдана, энээнһээ боложо, комбинат горитой гарза хохидолдо ороно, хоннишод, мэргэжэлтэд энэ хэрэгтэ ёнотой анхарал хандуулнагүй гэжэ шүүмжэлэгдээ һэн. Эдэ ажахынуудай тоодо Загарайн, Хурамхаанай, Хэжэнгын, Сэлэнгын, районуудай колхоз, совхозууд нэрлэгдэнэ юм.

Хурамхаанай РАПО-гой түрүүлэгшэ В. В. БУБНОВ нимэ харюу эльгээбэ:

— Энэ статья соо заагдаһан гол асуудалнуудаар байгша оной эхээр Хурамхаанай РАПО, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд зарим тэды хэмжэнүүдые абаа. Ноохо тушааһанай дүнгүүдээр гарза хохидол ушаруулна: эзэмэтэй хүнүүдэнэ мүнгэн гүрэндэ бусаагдажа абтаа. Мүн хонин элдэб шэрээр, гидроһоор тамгалхагүйн тула бүхы ажахынуудта хүсэд хүрэхэ тустан бүдэг хубаажа үгөөбди. Энэ бүдэг зүбөөр хэрэглэхэ заабари хоннишодто үгтөо. Нарин сэмбын комбинадай гүрэнэй тушаан абалгын албанай түлөөлэгшэ Н. Н. Хурхесов манай райондо командировкодо ерэжэ, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй, хонишодой дунда эдэ бүхы асуудалнуудаар ойлгуулламжын ехэ худэлмэри ябуулаа.

Эдэ бүгэдэ хэмжэнүүдые абаһанай ашаар манай ажахынууд байгша ондо гарзаа эрид хороохо гэжэ этигэнэбди.

Хэжэнгын РАПО-гой түрүүлэгшэ Б. АЮШИЕВАЙ эльгээһэн харюу:

— Нарин сэмбын комбинадай гүрэнэй тушаан абалгын албанай хүтэлбэрилэгшэ А. Вильдяйкинай «Шанартайгаар тушааял, хонишод!» гэжэ статья районой зоовет-мэргэжэлтэдэй суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Статья соо заагдаһан дутуу дундануудаа манай районой ажахынуудта бии гэжэ мэдэрэгдэнэ байна. Тушаагдаха ноохоной шанар һайжаруулхын тула 6070—78 гэһэн шэнэ ГОСТ-ын эрилтэнүүдые сахиха, ойлгуулха талаар үнгэрэгшэ жэлнэ худэлмэри хэгдээ. Шэнэ дуримэй ёноор, ноохо класс классаарнь илгажа һуугаха зорилготойгоор район соо семинарнууд үнгэргдөө. Мүн хонишодой дунда ойлгуулламжын худэлмэри ябуулагдаа һэн. Бүхы ажахынуудта ноохо хайшалалгын үгда тэй санитарка ёноор ноохон хайшалагдаа бэлэй. Эдэ бүгэдэ хэмжэнүүдые абаһанай ашаар олонхи хонишод элдэб шэрээр хони тамгалхаяа болёо.

Гүрэндэ тушаагдадаг продукциин шанар һайжаруулхын тула байгша ондо район соо элдэб хэмжэнүүд абтажа байна. Классировщигуудай курсада һуурахаяа 7 хүн эльгээгдээ. Шэнэ ГОСТ-ын ёноор ноохо класс классаарнь илгажа һуугаха талаар чустовой семинарнуудые энэ жэлэй май һарада район соогоо үнгэргэхөөр түсэбленэбди.

Загарайн РАПО-гой түрүүлэгшэ В. Я. БЕЛЫХ газетэдэ нимэ удхатай харюу үгэбэ:

— А. Вильдяйкинай «Шанартайгаар тушааял, хонишод!» гэжэ статья тушаа Загарайн РАПО нигэжэ мэдээсэнэ. Тус статья соо табигдаһан асуудалнууд үнэхөөрөө гол шухала юм. РАПО-гой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд бодото ажал ябуулгадаа түрэндэ тушаагдедаг ноохоной шанарта саг үргэлжэ анхарал хандуулжа байдаг юм. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һуури дээрэ районой зоовет-мэргэжэлтэдэй, хонишодой семинар нарин сэмбын комбинадай гүрэнэй тушаан абалгын албанай түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар үнгэрэгшэ жэлэй май һарада үнгэргэгдөө һэн.

Ноохоной шанар һайжаруулха хэрэгтэ эдэ хэмжэнүүд һайн нүлөө үзүүлэх байха. 1987 оной дүнгүүдээр манай районой ажахынуудта хони элдэб шэрээр тамгалха үшарнууд үзэгдөөгүй. Мүн 1988 ондо ноохо тушааһанай дүнгүүдээр нимэ үшар дайралдаагүй байха юм. Тиигэжэ ноохоной шанар һайжаруулһанай ашаар районой ажахынуудай тушааһан ноохоной сэн дээгүүр байгаа.

Хонин ажалтай бүхы колхоз, совхозуудай гүрэндэ тушааһан ноохон соо элдэб оохор, уялаа гэхэ мэтын зүйлнүүд олоор дайралдана, эдэ дутуу дунданнуудые дары усадхаха эрид хэмжэнүүдые абаха хэрэгтэй, хониной үүлтэр һайжаруулха, сэбэр ноохоной гараса дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ажахынуудай мэргэжэлтэд гол анхаралаа хандуулха ёнотой гэжэ А. Вильдяйкинай статья соо заагдаа һэн. Харин Загарайн РАПО-гой түрүүлэгшэ В. Я. Белыхэй эльгээһэн харюу соо эдэ бүгэдэ тухай хэлэгдэбэгүй. Тиимэнээ энэ талаар ямар хэмжэнүүдэй абтаһан тухай тодорхой харюу хүлеэнэбди.

Сэлэнгын РАПО-гой түрүүлэгшэ П. М. БОЛОНЕВ нигэжэ мэдээсэнэ:

— Сэлэнгын районой ажахынуудай үнгэрэгшэ жэлдэ гүрэндэ тушааһан ноохон угаагдахада һалахагүй шэрээр тамгалагдаһан, тэрээн соо элдэб оохор, уялаа, синтетическэ утаһан байгаа гэжэ мэдэрнэбди.

Эдэ бүгэдэ дутуу дунданнуудые үсэдхахын тула ажахынуудта нимэ хэмжэнүүд абтаа:

Техническэ шэнэ дуримэй ёноор ноохо класс классаарнь илгаха район соо 55 хүн һуугаагаа.

Байгша оной ноохо бэлэдхэлгын үедэ хониной ноохо хайшалдаг пунктнуудай худэлмэри һайнаар эмхидхэхэ асуудалаар семинар май һарада үнгэргэхөөр түсэбленэбди. Ажахынуудай мэргэжэлтэд, классировщигууд энэ семинарай худэлмэридэ хабаадалсаха юм.

Ноохо хайшалалгын пунктнуудта синтетическэ утаһа хэрэглэлгэ огто болюулагдаха.

Угаагдахада һалахагүй шэрээр хони тамгалалгые огто хорихо талаар худэлмэри колхоз, совхозуудай мэргэжэлтэдэй, хонкшодой дунда ябуулагдаа.

Статья соо заагдаһан дутуу дунданнуудые дахин дабтахагүйн тула РАПО-гой, худөө ажахын продукци худагдан абаха таталаар госинспекциин мэргэжэлтэдэй зүгһөө хинаалта баигша ондо шангадхагдаха юм.

АЖАҺУУДАЛАЙ БАРИЛГА ХЭНЭБДИ

Гэр байраар хангалгын, социально-соёлой, ажаһуудалай объектүүдые олоор барилгын асуудалнууд мүнөө тон хурсаар табигдадаг болонхой. Эдэ объектүүдые барилга засагай дээдын зургаануудай саг үргэлжэн хиналта доро байна. Манай барилга-хабсаралгын 834-дэхи поездын коллектив түмэр замай һалаа татаха, үйлэдбэрнин байшангуудые барихаһаа гадна байрын гэрнүүдые, столово, магазин болоод бусад объектүүдые һүүлэй жэлнүүдтэ олоор барижа эхилээ. Ингэжэ хүн зоной ажаһуурха эрхэ байдалые һайжаруулха хэрэгтэ горитой анхарал хандуулжа эхилһэниикь һайшаамаар байна.

Түмэр замай Улаан-Удын отделенитэй, приёор бүтээлгын нэгэдэлтэй манай «Улан-Удэтранссстрой» трест хэлсээ баталжа, Шишковкодо байрын гэрнүүдые, магазин, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын объектнүүдые барижа эхилэнхэй.

Байгша ондо хэдэн объектнүүдые барижа, ашаглалгада тушааха ёнотойбди. Локомотив-вагон заһабарилгын заводой столово тэрэнэй тоодо ороно. Тус столовын барилга 1986 оной эсэс багаар эхилэгдээ һэн. Мүнөө жэлэй хоёрдохи кварталай туршада ашаглалгада тушаахын тула оролдосотойгоор худэлжэ байнабди. В. В. Никулинай хүтэлбэрилдэг шулуушадай, А. Я. Самойленкын хабсаргагшадай бригадануд столовын торхыень бодхооһоной һүүлээр байгша оной февраль һарада манай бригада худэлжэ эхилээ һэн. Нэгэдэхи, хоёрдохи дабхарай шалые цементээр, бетоноор хээбди. Шаажан хабтагайгаар хананнуудынь шэмэглэгдээ. Бүхыдөө 10 мянган тухэригэй барилга хэхэ даабаряа бригадамнай сүм дүүргээ. Бидэнэрэй һүүлээр штукатур-шэрдэгшэд эндэ дотор талынь худэлмэри хэжэ, ашаглалгада тушааха юм.

Сэхыень хэлэхэдэ, хараалагдаһан болзорһоо үшөөшье урид барижа дүүргэхэ ерга боломжо байгаа. Тэдэ шулуушадай бригадые барилгын материалнуудаар нэгэ жэгдээр, хүсэд хүрэхөөр хангаагүйнөө боложо шадабагүйбди. Энэ шалтагаанһаа уламжалан бригадануд дүүрэн хүсэндөө ажаллаха аргагүйдэнэ. Ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда нимэ дутуу дунданууд маанадта нилээн гарза хохидол ушаруулна.

Барилгашадай ажаллаха эрхэ байдалыень һайжаруулха хэрэгтэ ёнотой анхарал хандуулхаар болоо. Барилгын талмай дээрэ кран, бетоной холисо бэлэдхэдэг, хана жэлэдэг тухэрэлгэнүүдһээ бэшэ оньһожоруулгын бусад хэрэгсэлнүүд үгы бшуу. Оньһожоруулгын тухэрэлгэнүүдээр барилгашадые эзбсэгжүүлээ һаа, ажалай бүтээсэ эрид дээшэлүүлэгдэжэ, барилга түргэнөөр, һайн шанартайгаар хэгдэхэ ха юм. Энээн тухай элдэб суглаан дээрэ хэды хэлэгдэбэшье, бүтэмжэтэй юумэн хэгдээгүй байнаар. Штукатур-шэрдэгшэдэй бетоной холисо, шэрэ болон бусад материалнуудые бар хүсөөрөө дээшэнь зөөжэ байхыень харахада хүндэ юм. Манай бригадада ганса эрэшүүл худэлдэг һэн хадаа барилгын хүндэ материалнуудые ехэ зоболонгүй зөөнэбди. Дүршэл шадабаритай болоһон 9 хүнһөө коллективай бүридэнэ. Олонхинь залуушуул юм. Бултадаа хоорондоо харилсаата энэ хэдэн мэргэжэл шудалжа, үрэ бүтээсэтэйгээр худэлнэ. Март һарын дүнгүүдээр поезд дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхимлээбди.

Ч. ЦЫДЕНОВ,
барилга-хабсаралгын 834-дэхи поездын бригадир.

ТУҺАЛАМЖА ҮЗҮҮЛЭН...

Аха дүү армян арадта туһаламжа үзүүлэн локомотив-вагон заһабарилгын заводой коллектив түмэр замшадай байха хоёр вагон тиишэнь һаяхана эльгээгээ. Заводой худэлмэришэд ашаанай хоёр вагон үндэһөөрнь хубилгажа, түмэр замшадай ажаһуурха таатай байдалтай болгоо. Тиигэжэ пенопласт, һэеы хэрэглэн, хоёр дабхар хабтагайгаар ханыень бүхэлөө, линолеумоор шалыень хушаа. Эдэ вагонууд соо мебель, ажаһуудалай түхеэрэлгэнүүд бии юм.

СССР-эй Зам харилсаанай министерствын захил саг соонь дүүргэхэ хэрэгтэ вагон заһабарилгын үйлэдбэриин худэлмэришэд ехэ харюусалгатайгаар хандаа. Тус үйлэдбэриин вагоной кузов заһабарилгын цехэй коллектив илангаяа ехэ худэлмэри хэһэн байна. Эндэ тусхай бригада бии болгогдоо һэн. Ахалагша технолог А. В. Каратник, худэлмэришэд Б. В. Бабич, Г. А. Тихонов, В. И. Завгороднев гэгшэдэһэ бүридэ һэн энэ бригада оролдосотой һайнаар худэлөө. Цехэй начальник Л. И. Зверьков тэдэнэртэ горитой туһа хүргэһэн байна.

Т. СОБИНКОВА.

ЗАНШАЛТА АРБАН ТАБАДАХИ...

Партиин ЦК-гай мартын (1989) Пленумэй шиндхэбринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлжэ, мал ажалай продуктнуудые, илангаяа һайн шанартай тарган мяха ехээр үйлэдбэрилхэ, мүн ажалаа аша үрэтэй шэнэ гүримаар эмхидхэжэ зорилгонуудые хараалһан республикымнай колхоз, совхозууд болон худөө ажахын бусад предприятинууд адуу мори үсхэбэрилгэдэ ехэ анхарал хандуулдаг болоо. Һаяхан үнгэргэдэһэн республиканска заншалта 15-дахи выставкэ-аукцион гол түлэб иимэ уряа доро эмхидхэгдэжэ үнгэрөө.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай олон районуудай ажахынууд орловско, ородой хатарша, хүндэ ашаа шэрэхэ ородой, владимирска, мүн бурясд, яхад үүлтэрэй адуу моридые олоор үсхэбэрилдэг болоо. Тусхайбал, үүлтэртэ адуу моридые олоор үсхэбэрилжэ, энэ һалбаридаа онсо анхарал хандуулдаг болоһон зарим колхоз, совхозуудай республикынгаа ажахынуудта азарга, гүүнүүдые түлжүүлжэ худалдахадаа горитой ехэ олзо оруулна. Жэшээлбэл, Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой суута адуушан Влас Егорович Бурдуковскиин хүтэлбэрилдэг бригада жэл бүхэндэ эрхим һайнаар түлжүүлһэн үүлтэртэ азарга, гүүнүүдые республикынгаа ажахынуудта худалдажа, 100—150 мянган түхэригэй сэбэр олзо колхозойнгоо кассада оруулна. Нёдондо эндэһээ орловско хатарша, мүн хүндэ ашаа шэрэхэ мяхалиг владимирска үүлтэрэй 55 азарга худалдажа, 200 мянга гаран түхэригэй олзо абаа.

Энэл районой «Коммунизм» колхозой ахалагша адуушан Ефрем Олейниковэй звено нёдондо гүүн бүриһөө унага абажа түлжүүлээ. Мүн Захааминай районой Харацайн совхозой үнинэй адуушан Цыбикжап Цымпилов 1988 ондо 63 гүүнһээ 55 унага тэнжэжэ, унаган бүхэнөө 175 килограмм шэгнүүртэйгээр гүүнһээ амяарлаа.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Яруунын районой адуу мори үсхэбэрилжэ мэргэжэһэн «Витимский» совхозой адуушад һүрэгөө горитойгоор олошоруулаа. Тусхайбал, мүнөө эндэ бүхыдөө 2389 адуу морид, тэрэ тоодо 813 гүүн харууһалагдана. Нёдондо ажахыда 100 гүүн бүриһөө 70 унаган абтажа түлжүүлэгдээ. Адуушадай гурбан бригадын гэшүүд үйлэдбэриин гаргаша хороожо, һалбарияа ашаг олзотой болгохын тула шармайн оролдоно. 1988 ондо эндэ үйлэдбэрилэгдэһэн адуунай мяханай центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн 109 түхэриг 58 мүнгэндэ хүрэтэрөө доошолуулагдаже, бүхыдөө 130 мянга гаран түхэригэй сэбэр олзо абтаа бэлэй. Мүнөө Бэшүүрэй районой «Еланский» колхозой, Дзержинскиин нэрэмжэтэ, «Буйский» совхозой, Мухэнэй районой Харбяангуудай, Саяанай совхозой, «Маяк», «Сибиряк» колхозуудай, Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм» совхозой, «Забайкалец» колхозой адуушад горитойхон амжалта туйлана. Тиин гэһэн республикымнай 21 ажахы нёдондо 100 гүүн бүриһөө ороидоо 40 унага түлжүүлээ. Хэрбээ эдэ колхоз, совхозуудай республикын дунда эзэргын дүн туйлаһан байгаа һаань, үшөө 300—450 унаган нэмэжэ түлжүүлэгдэхэ байгаа.

Мүнөөдэр—Илалтын үдэр

...ЛИРШАГҮЙ МҮНХЭ БААТАРШАЛГА

...ийн генерал М. А. Моисеев, СССР-эй ... Хүсэнүүдэй Генеральна штабай начальник, ...эй оборонын министрэй нэгэдэхи орлогшо

...болон түрүү үзэлтэй бүхы хүн ...ь һайхан, Ехэ һаһиндэрөө— ...шизмые бута сохижо, Илалта ...хи жилэй ойе тэмдэглэжэ ...бүгэй һүүлшын абяан 1945 ...замхаа һэн.

...хамгаалгын Агууехэ дайн ...дэһэн Европын оронуудай ...снүүдтэ түшэглэжэ, фашис ...манай орондо айхабтар ехэ ...дажа ороо һэн. 153 немец, ...ндэгдэһэн оронуудай 37 ди... ороной хилээр набтэрэн оро...ноноор добтолоо бэлэй. За... ...эзэрэг түримхэйшүүл со... 4—5 дахин булюу байгаа.

...Хара далай хүрэтэр хү... адхаралгата дайн байлдаа... Дурбэ хахад һарын туршада ...үүд Прибалтикые, Белорус... ехэнхи хубине булимтаран ...болон Ленинград хотонуу... ...ерэһэн байгаа. Экономи... ...онууд, айхабтар ехэ сэрэгэй ...номо хэрэгсэлнүүд, бусад ...тэдэнэй мэдэлдэ ороо һэн. ...Волго мүрэн хүрэтэр суха... фашис сэрэгүүдые манай оро... ...ондэ улдэн намнахын тула ...эл хэрэгтэй болоо һэм?

...болон Совет правитель... ...хоёо байһые үридшалан мэ... Хүсэнүүдэ али бүхы талаарны ...раммые бодото дээрэнь орол... ...елүүлэһэн байгаа. Гэбэшье ха... ...ы хэмжэ ябуулганууд дай... ...елүүлэгдээгүй. Англиие бута ...лер сэрэгүүдээ зүүн тээшэнь ...агүй байха гэжэ Сталин, по... сэрэгэй бусад ажал ябуулаг... ...аа һэн. Тэдэнэй сэгнэһэнэй ...ахань 1942 оной тэн болотор ...бии байгаа. Энэ стратегиче... ...ехэ хойшолонгуудтай байһан ...ион Зэбсэгтэ Хүсэнүүдээ дайн... ...табаатай асуудалнууд эгээл ...шинартай байгаа.

...ые, сэрэгэй техникэ үйлдэбэ... ...ургэдхэхэ, сэрэгүүдые стра... ...ны тааруулан табиха түсэбүү... армия һэльбэн шэнэлхэ, бүү ...гаха талаар экономикоёо ху... ...ржэ үрдэгүй һэмди.

...баруун сэрэгэй округууд ...болгогдобогүй, немец-фашис ...болые сухарюулхын тула сэ... ...булгаһэрнь табигдаагүй байгаа. ...гол добтолгын харяа шэг... ...тодорхойлогдоо һэн. Эдэ бү... ...гүдые тон мөө байдалда оруу...

...й теориодо ехэ дутагдалнууд... ...бсэгтэ Хүсэнүүдэй стратеги... ...ааргада орохо баатай байл... ...ий һэн. Сэрэгэй бэлигтэй бэр... ...ашалта харшалалтын, хардал... ...эрэгүүд энээндэ хангалтагүй ...ааче.

...ай шанга добтолгодо дайраг... ...ргүүд сухарихадаа, ехэ гээл... ...байгаа. Совет арадта, тэдэнэй ...удтэ энэмнай хүндэ хүшэр үе ...ир эсэгэй эсэгэ Илалта түй... ...тэдэнэй этигэл нандалые юун... ...шадахагүй байгаа. Совет оро... фашис сэрэгүүд шанга ха... ...ба. Дайнай түрүүшын һара... ...ехэ хохидолдо ороһон, тэрэ... ...ад шэлэгдэмэл дивизинүүд ...оулһан байгаа.

...Руу дэбшэгэ тума совет ера... Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй эсэр... шангадаба. Москва шадарай ...ийнүүд дээрэ бүрьялһан тэм... ...дбажа шадангүй, дайсанай сэ... ...х километртэ үлдэгдөө һэн. ...Германиин армиин бүлигдэшэ... ...й домог суу хумхиин тооһон ...болэй. Эсэгэтэ ашакилгаан түр... ...бахаа» гээн гитлеровскэ сэрэ... ...ргүй һүрэгдэжэ, дайсан сухэ... ...оо һэн. Ушар иимэнэ дайсан ...н бүхы фронт дээрэ эдэбхитэй ...ргэнэ арсаһан байгаа. Тиин ...элнүүдтэ шата шатаарнь доб... ...дай хэзэ баатай болобо.

...ри Сталинград тээшэ добтолго ...нүүдэй нэгэниинь болоһон ...эгүүдэй шэлэгдэмэл бүлэг... ...ургашагүйдэбэ. Совет сэрэ... ...хамгаалалта хэжэ, добтолгодо ...анда шанга сохилто үзүүлһэн ...ан дайсанай сэрэгшэд хүрэ... сохигдоо һэн. Сталинград ша... миллион шахуу хүнөө алдэ... ...мэжэ гитлеровскэ сэрэгэй ма... ...ндаагдаа бэлэй.

...н Курск шадэр вермахтын ко... ...мегическэ эдэбли үүсхэлээ гэр... ...й һүүлшынгээ һэдэлгэ гаргаба. ...эйдашье ураншагүйдөө. Со... ...хүнүүд тэдэнэртэ тэхэрюулэг...

Бидэ бүлөөрөө ... гоо һүрэг эхэ хо... жа абаад харууһалга... лэй жэлнүүдтэ «Ам... жэ газарта үбэлжэ...

Үнгэрһэн жэлэй ... раһаа арендэ... римаар ажалаа ... бди. Урдандаа би... тоосооной гуримаа... даг һэмди. Мүнөө ... маар хүдэлдэг бол... бидэнэй харюусалг... шэлбэ. Өөһэдымна... даг гэр, малаймнай ... оршон тойронхи ... бэлшээримнай тус... лагдаһан хэлсээгээр ... жа үгтөө.

ЭДЭБ... ҮҮСХЭЛЫЕ... БАДАРГ...

Арендэ подряд... нэбтэрүүлхэдэ, ... хиргаантай хэлсэ... эхэ хонин бүрһөө ... тулжүүлээд, туд бу... килограмм шэгнүүг... һээнь һалгаажа, ... һөө 3.4 килограмм... ха зорилго хараа...

Гэхэтэй хамта, ... эхэ хонид хүгшэр... Энэ жэлдэ һүүлш... лэбэ. Тул абалгамн... рээ. Үбэлэймнай ... гэмгүй үнгэржэ, ... суу хүндэ саг хүр... Энэ үедэ һүрэгөө ... рууһалха хэрэгтэй. ... хуйтэн һалхин, ... бэрхэшээл ушаруу... мэнээ бидэ һаһиан... хүндэ хүшэрые ... һэнхэй байнабди.

Арендэ подряд... маар хүдэлжэ эхи... юумэнэй түлөө ... бди. Энэмнай ... шэнэ юумэн гэ... юумэндэ түлбэри ... лоходоо хүн алма... ха мэдэрэлдэ абта...

Наһанаймни нүх... Данзанович механи... томашинын жолоо... жэлтэй юм. Тиимэ... зойнгоо хүнгэн бай... үгөө һаа, һанаһан... бүтээ гэжэ баясаха... Арендэ подрядай ... техникэ бии ... байдаг. Даалгажа ... шалан, бэлшээридэ ... гаргажа тарааха, ... үбһэ тэжээлээ зо... даа үбһэ хүрэалга... гэхэдэ һайн байха...

Гүл абахэ хэлсэ... мнай дүүрэнхэй. ... сэй дүнгүүдые сэ... гахедаа, заатагүй ... эрэгэдэ гараха хүс... Эхэ хонин бүрһөө ... абаха гээшэ бидэнэ... рилгомнай байгаа. ... мүнөө жэншэдүй ... дэдэ байна. Арбан... туршада зуутанай ... һан нэрэнэй хахасаа... Түсэбһөө гадуур аб... гадаа гарза хорол... жүүлбэл, ехэ олзо... бди.

Совхозоймнай ... бидэнэй шэнэ гүр... дэлдэг болоһоонөө ... үсөөнөөр хараг... хой. Бидэндэ ехэзэ... болобо гээшэ аб... гайхалтай бэшэ. Зу... номическа албанай ... рилэгшэд саг үргэ... бидэнтээ хөөрэлдэ... эрэгээр ажалаа ... ней һонирхожо бай... ойлгоогүй юумые... барилжа үгэдэг һаа... байгаа.

Хубилган шэнэдэ... дитэ амисхаал ... мнай. үйлэдбэриимн... һалбаринуудта бат... рэн орожо, шэнэ ... нэ. Хүн бүхэнэй ... хэл ехэ амжалтад... Мүнөө манай совхо... һүрэг эхэ хонидые ... һан коллективуу... арендэ подрядай ... эмхидхэхэй. Энэны... гын ашаг... гүй... гээшэб? Табиһан эн... даа харюусахын тул... гөө хүдэлмэрийн ... эрьен хаража үзэхэ... Шэнэ гуримаар хүд... эхилһэнһээмнай хо... лай журам бэхижэ... салгамнай дэшэлэ... жэлдэ хамаг юу... ёһоор хандажа, эн... ха, арьбалха гэжэ ... болообди.

Зунай бэлшээрий... жерай байрада нүүр... үбэлжөөнэйнгөө бүүс... шаа. хорёогоо, гэр... еөһэдынгөө хүсөөр ... ха, дулаалхобди. ... эдэ мэтын хүдэлмэ... совхоз хэжэ үгэдэг...

С. ДАН...
Анаагай совхозой ...
Хориин район.

МОНГОЛ МОРЁОР ЭЛЬБЭ ХҮРЭТЭР

ЖЭЛ БҮРИ майн 9-дэ Зүблэлтэ Холбоото Уласай арад түмэнэй елдарта Илалтын үдэрые түрүү үзэл бодолтой бүхы хүн түрэлтэн, тэрэ тоодо манай арад, тэмдэглэдэг гээшэ. Эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй түүхэдэ ороһон энэ илалтада манай хүршэ Монгол ороной арад зон аха дүүгэй горитойхон туһаламжа хубитаяа орууллһан байна. Тэрэниие гэршэлэн харууллһан баримтануу, түүхын хуудаһануу үсөөн бэшэ.

Жэшээнь, монгол арад мунгэ зөөри суглуулжа, «Хубисхалта Монгол орон» гэжэ танкова колонно, «Монгол арад» гэһэн авиационно полк бии болгоод, совет сэрэгшэдтэ бэлэглээ бэлэй. Энэнһээ гедна сэрэгтэ ябаха 42 мянган хүлэг мориые мүн лэ бэлэглэһэн байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ морин сэрэгэй 7 корпус совет армиин бүридэлдэ байһан юм. Тэдэнэй олонхинь 1942 онһоо эхилжэ, монгол моридоор хангагдадаг болоһон түүхэтэй.

Би дайнай үедэ алдарта генерал Л. М. Доваторай гвардиин морин сэрэгэй 2-дохи корпусто алба гараа һэм. Москва шадарһаа Берлин, Эльбэ мүрэн хүрэтэр Европо түбиин газар дайдануудые гаталхадаа, табан монгол мори һэлгэжэ унаа бэлэйб. Эдэ хүлэгүүдэй дүрбэниинь байлдаанай газарта алделан унаһан байна. Һүүлшынгээ мори Эльбэ мүрэнэй уһаар ундалуулаа һэм..

1942 оной октябрь, удаадахи жилэйнь сентябрь һарануудта морин сэрэгэй манай корпус дайсанай ара талада шургаа ороо, баатарлиг рейд хэһэн алдартай. Энэ рейддэ бишье хабаадалсааб. Фронтын шугамые байлдаагаар дабаад, моридоо хангаха, тэ-

дэнээ хооллуулха ехэ хэмжээнэй тэжээл абажа ябаха арга боломжо байгаагүй.

Иимэ байдалда ябахадаа, хээрын бэлшээридэ дадаһан монгол мориды тэжээхэ, аршалха хэрэггүй һэн. Энэ талдаараа Европын мориды оо монгол морнд үлүү дээрэ агша бэлэй. Тэдэнэр туруугаараа саһа сабшажа, хагдарһан ногоо, набша намаа оложо эдэд, саһаар ундалжа, тэнхээ тамираа бууруулдаггүй, юрэдөө, эсэхэ сусахаяа мэдэдэггүй байһан юм. Монгол мориды иимэ нэгэ һайн шэнжэнь тиихэдэл олондо мэдэгдэнэн байна.

1943 оной октябрь, ноябрь һарануудта Белоруссида Гіолесиин намагтай газараар, Припять голоор дамжан, дайсадай ара талада гараа һэмди. Энэ монгол морид бидэнэй һанаанда орсогүй баһа нэгэ он со шанараа харуулаа. Монголой тэгшэ талада үдэжэ, сула намаг газарые үзөөгүйшье һаа, намаггай, хүхүүли шабартай газарые амарханаар дабаха, ехэ уһатай гүнэзгы мүрэниие тамаран гаталха хэба шедалтай байһаниинь элирэй бэлэй.

Польшын урдахи хуби ой модотой, хадалиг газар юм. Нэгэтэ тэндэ тооріһэнөө мартагшагүйб. Корпусойнгоо партийно-комсомолой суглаанда байлсаад, ой модотой газарта байрлаһан ооргнгөө полкдо бусахаяа гарабаб. Морёороо ябаһаар байтарни нараншье орожо, һүниин шэб харанхы унаба. Хайшаашье харахада, хүхэ багла ой модон, гансал харгын мүр харагдана хэбэртэй. Буруу зүг руу ябанаб гэжэ һанаад, морийнгоо жолоое ондоо тээшэнь хэдэн дахин залахадам, тэрэмни түрүүн шэлэһэн зүг руу ябаха гээд лэ тэгүүлдэг байба. Тэрэ үедэ, 1944 оной август һарада, Польшын ой тайгаар элдэб олон поляк национа листнуудай, фашис дээрмэшэдэй тэнэжэ ябаһан саг байһан юм. Гэбэшье унажа, ханилжа ябаһан монгол морим ни үглөөнэй хираалха үедэ намайгаа полкдомни сэхэ засараа һэн.

Бидэ монгол мориды унажа, Днепр, Сож, Десна, Одер гэхэ мэтын томо мүрэнүүдые гаталһан байнабди. Нэгэтэ манай 17-дохи дивизи Днепр Сож хоёрой уулзуурта Днепр мүрэниие гаталха гэжэ Сожолой бүтүү шэрэнги соо хорожо байбабди. Дайсадай самолёдууд бии боложо, Днепр дээгүүр табигдаһан понтон үүрглые хахад часай туршада үгы болотор бомбодобо. Иимэ ушарай тохёолдоходо, гүнэзгы таляан уһатай Днепрые моридоо унаад тамаран гаталха гэһэн захиралта үгтэбэ.

Энэ гүнэзгы мүрэниие монгол морид тамаран дабаха гэжэ үнэншэхөөр бэшэ байгаа һэн. Гэбэшье Днепр дээгүүр үргэлжэ татагдаһан «утаан хушэгөөр» далдалагдан, мүрэнэй уһа руу оробобди. Мориды бүхы бэеэрээ уһанда ороходо, хоёр шэхэниинь, хушуниинь сүхыжэ харагдаха юм. Бидэ эмээлэйнгээ бүүргэһээ баряад, сээжэдээ хүрэтэр уһанда ороо һэмди. Мориини тамархадаа шэшэрбэ. Уһанда нороһон эмээлни халтируухай боложо, халтад гэбэл эмээлнээ халиха баатай болохо шэнги байбаб. Энэ үедэ намһаа холо бэшэ томо буугай снаряд тэһэршэбэ. Уһанай томо долгин эбхэржэ, эмээлнээмни хобхолон шэдэбэ. Хамаг бүхы зэбсэгээ бэедээ зүүһэн би уһа залгижа, автомат, һэлмэ, граната даа тэтагдан шэнгэхэ тээшээ болобоб. Түргэн урасхалтай Түгнэ голой эрьедэ түрэһэн хүн хадаа уһанда хэды хахаа сасаашье һаа, эрэ бэрхээрээ тамаржа, уһанай нюрууда гаран сасуу мориийнгоо һүүлдэ хоёр гараараа хам аһашоо һэм. Мориийнгоо һүүл тайра гэжэ эскадронийнгоо командирта хэды дахин хашуулһан байбашье, «дайн сэрэгэй мориды һүүл танадаггүй юм» гэһэн буряад арадайнгаа ёһо заншалые сахижа, һүүлыень тайраагүй ябаһамни туһатай байшоо ха юм. Тиигэжэ мүрэнэй эрье хүрэжэ, мориндоо мордоод, добтолгодо ороһоними, пулемёдой һомондо хайрата хүлэгни сохиулжа унаа һэн. Иимэ ушартайгаар Днепрэй баруун эрьедэхи Лоев хотые сүлөөлэлсэһэн байнаб.

1945 оной майн 10-да Эльбэ мүрэн хүрөөд байбабди. Тэрэ үдэрэй 12 час багта манай полкын командир подполковник В. Д. Гладкоа сэдьхэл доһолгомо дуугаар иигэжэ хэлэбэ:

— Илалта туйлаһан баатарнууд! Манай агууехэ Эхэ ороной бидэндэ даалгаһан үүргые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэһэн Илалтын туг мандуулһандатнай ехэ баяр хүргэнэб! — гэхэдэнь, гвардиин морин сэрэгшэдэй «Ура!» хашхараан удаан сууряатаа бэлэй. — Зай, мүнөө эрэлхэг нухэдни, хуушанай хасаг сэрэгэй ёһо гуримаар моридоо Эльбэ мүрэнһөө ундалуулагты! — гэбэ. Тиихэдэнь бидэ мориднөө түргэн бүүжа, хазаарыень амгайгшалаад, монголой хизаргүй үргэн талаһаа энэ холын нютаг хүрэтэр ерэһэн шэрхи хүлэгүүдээ Европо түбиин Эльбэ мүрэнһөө уһалуулаа бэлэйбди.

Унажа ябаһан һүүлшынгээ мори корпусойнгоо бүхы мориндтой суг Белоруссиин арадай ажахые һэргээхэ хүдэлмэридэ 1945 оной ноябрь һарада тушаагаа һэм. Дайнай гал дүлэн соо монгол моритой эжэлжэ ябаһан хадаа энэшье мориитөө хахасахамни хүндэ байгаа бэлэй. Үхэл аюулһаа оло дахин абарһан, дайн байлдаан соо намай амиды мэндэ абажа гарганаһан, хэмжээлэшэгүй зоримгой, ехэ тэсэбэритэй, шабхагдашагүй хүшэ шадалые шэнгээһэн морёо хүзүүнһээнь тэбэрижэ, энэ адагуусаниие ёһотой хүлэг болгоһон монгол эзэндэнь үнэн зүрхэнэй баяр хүргөө һэм. Морин эрдэнидэ ёһоор һургаал, һорилго олгоһон монгол эзэнтэйнь уулзадаг һаа гэжэ тиихэдэ гуниглан сэдьхэдэ бэлэйб. Табан һайн мори намда бэлэглэһэн аха дүү монгол адуушантай гү, али малшантай уулзадаг һайб гээд ходо сэдьхэгшэб...

У-Ж. ДОНДУКОВ,
дайнай ветеран.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда манай Буряад ороһоо 120 мянга гаран хүн мордоһон түүхэтэй. Эхэ ороһойгоо эрхэ сүлөөгэй түлөө, үрэн хүүгэдэйнгээ зол жаргалай түлөө баатар сэрэгшэдэй фашис дээрмэшэдтэй эрэлхэг зоримгойгоор тэмсэжэ, тэдэнэй олонхинь баатарай үхэлөөр алдаһан унаһан байна. Энэ хатуу шанга тэмсэлдэ Зэдын районой Зэлтэрэ болон Доодо Бургалтай тосхонуудай олон хүнүүд эдэбхитэйгээр хабаадаһан байха юм. Тэдэнэй олонхинь Агууехэ Илалтын үдэрые шэрэлсэжэ, түрэл тоонто нютагаа бусажа ерэхэдээ, арадай ажахые хүгжөөлгэдэ хамсыгаа шуун ороо бэлэй. Тэдэнэй олонхинь наһанайнгаа амаралтада мүнөө гарабашье, алн болохоор түрэл ажахыдаа туһалаа, нинтын хэмжэ ябуулганууда эдэбхитэйгээр хабаадана.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Зэлтэрэ тосхоной дайнай ветерануд ара талаһаа (Зүүн гарһаа) Г. С. Еальчугов, А. В. Бусаров, Б. С. Клочихин, Ф. Ф. Гончаров, И. С. Хороших: наада таладань (Зүүн гарһаа) Н. Р. Мухлюдин, И. Ф. Зауга-ров, Е. К. Клочихин, И. К. Гончаров.

Доодо Бургалтайн дайнай болон ажалай ветерануд Т. П. Хогоев Ш. Д. Банзаракцаев хоёр хүшөөгэй дэргэдэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Түүхын баримтануу

БУРЯАД ОРОН—ИЛАЛТАДА.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай түрүүшын үдэрнүүдэ фашис эзэмдэгшэдтэй тэмсэлдэ бүхы хүсэнүүдые Коммунис парти элсүүлһэн байна. «Бүхы юумэ фронтдо, бүхы юумэ илалтада» гэһэн партийн уряа совет хүнүүдэй ажал ябуулгын гол шэглэл болоо һэн. Партийн энэ уряада манай ороной ажалшад патриотическа ехэ дэбжэлтээр харюусажа, фронтдо туһалха талаар бүгэдэ ерадай үргэн хүдэлөөн эхилээ бэлэй.

Дайнай түрүүшын үдэрнүүдэ гэхэдэ Эхэ ороной Оборонын жасада мүнгэ, облигацинуудые болон үнэтэ эд зөөри ажалшад өөһэдынгөө үүсхэлөөр оруулжа захалһан юм.

Буряад ороной хүдэлмэришэд Оборонын жасада нэгэ үдэрэйнгөө салин хүлһэ оруулһан байна. Кабанскын загаһанай заводой хүдэлмэришэд һара бүри нэгэ үдэрэйнгөө салин, мүн хоёр үдэрэй турша соо бариһан загаһаяа түс жасада оруулха гэжэ шидэһэн байна. Дайнай дүүрэтэр һара бүри хоёр үдэрэйнгөө салин оруулха туһай шидхэбэри Хандагатайн ой модоной пунктын коллектив баталаа.

Воскреснигүудые эмхидхэжэ олопон мүнгөөр Оборонын жасада эльгээдэг байгаа. Жэшээнь, 1941 оной августын 3-да Зүүн Сибириин түмэр замай дүрбэдэхи отделениин 9 мянган түмэр замшед воскресник үнгэргэжэ, 80 мянган түхэриг оруулаа һэн.

Ажалшадай һаин дураараа мүнгэ оруулалга мүн лэ үргэн дэлисэтэй байгаа. Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ сельхозартелиин гэшүүн Банкеева Оборонын жасада шэнэ даха, һэеы гуталнуудые оруулхадаа, иигэжэ мэдүүлэ: «Фашистнууд—бүхы арадуудай, эхэнэрнүүдэй болон хүүгэдэй дайсад. Тэдэниие гүнсэд сохиторнь бидэ юушье гамнахагүйбди гэжэ сэрэгшэд мэдэжэ байг».

1942 оной декабрь һарада 22 миллион гаран түхэриг мүнгөөрнь, 18 миллион шахуу түхэриг облигацяар, гурбан миллион шахуу түхэригэй элдэб эд зөөри Оборонын жасада Буряадай ажалшад оруулһан байна. Буряадай ажалшадай суглуулһан мүнгэ зөөреэр Ураалай танк бүтээдэг нэгэ завод «Социалис Буряад-Монгол орон» гэһэн танкнуудай колонно түсэбһөө гадуур хэжэ шадаһан юм. 1942 оной майн 26-да республикымнай ажалшадай делегаци тэрэ заводто ошожо, дайшалхы 20 танк сэрэгшэдтэ дамжуулһан байна.

Тамбовой колхозниггуудай эдэбхи үүсхэл дэмжэһэн Буряадай ажалшад дайшалхы самоледуудай «Социалис Буряад-Монгол орон» гэжэ эскадрили, Улаан Армиин 25 жилэй ойн нэрэмжэтэ танкова колонно бүтээлгэдэ 41 миллион гаран түхэриг, 10 фуунтэ алта, 8 пууд мүнгэ, тэрэшэлэн оборонно предприятинуудай хүдэлмэришэдтэ 23 мянган пууд эдеэ хоол суглуулжа дамжуулаа һэн.

Мүнгэ зөөри суглуулха хэрэгтэ залуушуул болон һурагшад эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. 1943 ондо «Буряад-Монголой залуу колхозник» гэжэ танкова колоннодо тэдэнэр мүнгэ зөөри суглуулаа. Тэрэнһээ гадна богони болзор соо фронтовигуудай хүүгэдтэ туһаламжын жасада 930 мянган түхэриг, 14760 пууд элдэб эдеэ хоол, мүн хубсаһа хунар, оймһо, гутал дамжуулһан байна.

Тарбагатайн аймагай «Победитель» колхозой Филипп Болонев гэжэ комсомол хүбүүн ёһотой патриот хүнэй шэнжэ харуулаа. Тэрэ фронт ошохынгоо урда ... самолёт бүтээхыень 100 мянган түхэриг үгэжэ «Буряад-Монголой комсомолец» гэжэ нэрлэхыень гуйһан юм. Ф. Болоневой гуйлта бэелүүлэгдэг һэн.

Улаан Армида һаиндэрэй бэлэгүүдые, дулаан хубсаһа эльгээлгэ мүн лэ үргэн дэлисэтэй байгаа. 1941 ондо Буряадай ажалшад 185 мянган шахуу түхэригэй бэлэг фронтовигуудаа эльгээгээ. 1942 оной май һарада республикымнай делегаци Баруун-Хойто фронт ошохоодоо, 19 вагон бэлэгүүдые, тэрэ тоодо 11 вагон эдеэ хоол абеашаа бэлэй.

Республиканска комиссиин мэдээнэй ёһоор, дайнай үедэ Улаан Армиин сэрэгшэдтэ 157 вагон бэлэг сэлэг, дулаан хубсаһан Буряад ороноо эльгээгдээ. 1941—1945 онуудай туршада Оборонын жасада 150 миллион түхэриг мүнгөөр ба облигацяар тушаагдаа.

Фашис эзэмдэгшэдһээ сүлөөлэгдэһэн газар дайдые нэргээхэ хэрэгтэ Буряад орон өөрынгөө хубита оруулалсаа. Энээн тухай Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ артелиин гэшүүд үүсхэл гаргаһан юм. Тэдэнэр 60 эбэртэ бодо мал, 200 хони эльгээһэн байна. 1943 оной эун багта республикамнай найма мянга гаран мал дамжуулһан юм.

Тиигэжэл Буряад ороной ажалшад совет бусад арадуудтай суг Агууехэ Илалтые ойртуулсалгада бодото туһа нэмэриеэ оруулһан байна бшуу.

А. НЕЛЮБИНА
архивай материалнуудаар бэлдэбэ.

ТАСС • АПН

...ЫН СААНАҺАА

...ДӨӨНҮҮДЭЙ ХОЁРДОХИ ШАТА

...ороноодо ажуулгүй ...алтын тон шэнэ ...ин болон баруун ... хооронодохи ха... ...маруулгада эхи... ...ниэ Европодохи ... ...тэ хүсэнүүд ту... ...дөөнүүдэй. Эти... ...ба ажуулгүй бай... ...нуулхэ хэмжэ... ...ар хоорэлдөө... ...горилго болохо ... хоорэлдөөнүүдэй ...шата. Австрийн ...одо нэгдэжэ.

...ай Урал хү... Европодо бүтэ... ...н нэгдэлгүй... ...дые хоорэлдэдо ...ые хоорэлдөөнүүдэй ...ын ...ин ...ин ...ин ...ар ...ын ...ин ...ин ...ин

Мүнөөдэр—Илалтын үдэр

«ХЭЗЭЭДЭШЬЕ БҮ ДАБТАГДАГ!»

Илалтын үдэр... Энэ үдэрэй дүтэлхэдэ, амгалан тайбан байдал ба дайн дажар юун гэзэ гэжэ хүн бүхэн досоогоо шэбшэжэ үзэдэг. Тиигээгүйдэнь аргагүй. Дэлхэйн арадуудта ехэ һүйдхэл, гашуудал ушаруулһан дэлхэйн хоёрдохи дайе һанаандае оруулдаг юм. Энэ ехэ гай тодхор маней ороннишье зайлажа гараагүй. Аяар дүрбэн жэлэй туршада бүгэдэ араднай нэгэ хүн мэтээр жагсажа, фашис Германие толотомо илалтаар эшээн соонь дараа бэлэй.

Энэ илалта гансашье совет арадуудта бэшэ, мүн Европо ба Ази түбинүүдэй арадуудта эрхэ сүлөө олгоо. Имагтал эрхэ сүлөө, зол жаргал олгоһондонь энэ үдэрые баяр баясхалантайгаар тэмдэглэнэбди. Тиигэхэ зуураа манда, мүнөө энэ сагта ажаһуужа байһан шэнэ үетэндэ энхэ тайбаниие ееһэдынгөө хайрата ами наһа үгэжэ бэлэглэһэн үбгэн эсэгэнэр, баабайнууд болон эшээн соонь дараа бэлэй.

Илалтын үдэрэй урдахана Улаан-Удэ хотын Советскэ районой ажалшадай, студентнэрэй болон сэрэгэй гарнизоной олониитын жагсаал болодог юм. Мүнөө жэлдэ майн 6-да болоһон энэ жагсаалда хабаадагшад ниислэл хотын үйлсэнүүдээр гаража, Илалтын проспектдэ оршоһон хүшөөгэй дэргэдэ митинг үнгэргэбэ.

Арадай депутадуудай Советскэ райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Е. М. Егоров митинг нээжэ, КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь В. П. Греховтэ үгэ үгэбэ. Энэ һайндэрөөр суглараншадые халуунаар амаршалха зуураа Буряад ороной баатарлиг сэрэгшэд түхэй дурсажа, тэдэнэй нангин хэрэг хэзээдэшье мартагдахагүй гэжэ мэдүүлбэ.

Удаань дайнай ба ажалай ветеран, шэлэй заводой музейн директор А. Р. Болотов, сэрэгэй-патриотическа «Шуравн» нэгэдэлэй түрүүлэгшэ С. В. Киселев, Улаан-Удын сэрэгэй гарнизоной түлөөлэгшэ В. Е. Бурдейкин, дайнай ветеран Д. П. Дмитриев гэгшэд үгэ хэлэбэ. Дайнда унаһан хүбүүдээ, мүн мүнөө мэндэ ябаһан ветерануудаа бү мартаял, үхибүүднай иимэ гай тодхор бү үзэг лэ гэжэ тэдэ мэдүүлээ. «Дайн хэзээдэшье бү дабтагдаг!» гээд үгэ хэлэгшэ бүхэн хэлэжэ, һанал бодолнуудаа нэгэдүүлһэн байна.

.Х. СОКТОЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: һайндэрэй митингын үедэ манай хүндэтэ ветерануд жагсанхай.

Б. ЖАМЬЯНОВАЙ фото.

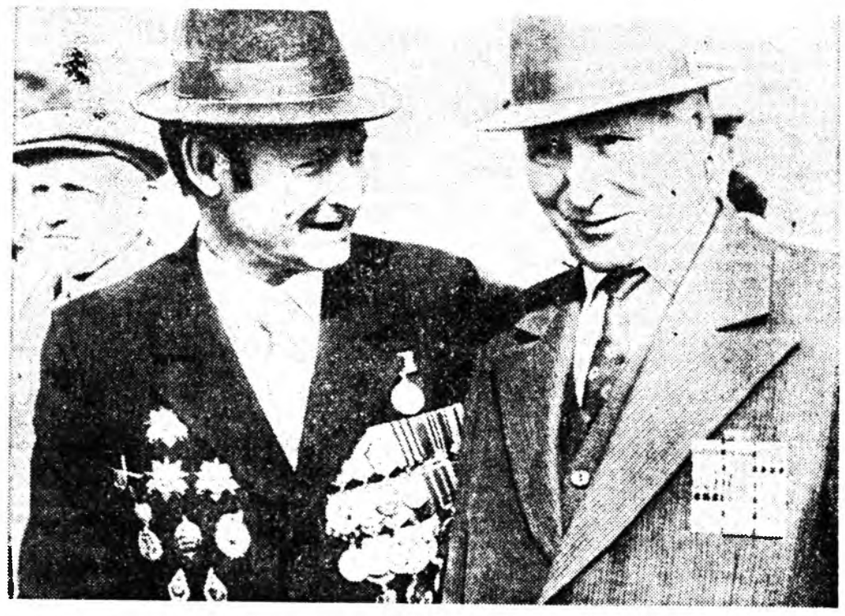

Хүбүүмнай сэрэгэй албанда

«СОВЕТСКЭ СОЮЗДА АЛБА ХЭНЭБ!»

Захааминай районой Хамни нютагта ажаһуудаг Батуевтанай гэр бүлэдэ «сэрэгшын» гэһэн тамгатай бэшэгүүд ходо ерэжэ байдаг. Тэдэнэй хүбүүн Эдуард Улаан тугта Приволжско сэрэгэй округой мотострелково частнуудай нэгэндэ алба хэнэ. Хүбүүн гэртэхиндээ бэшэг бэшэхэдэ, • хамта алба хэдэг нүхэд, командирнууд тухайгаа хөөрэдэг, түрэл нютагтамнай ямар һонин болоноб гэжэ ходо һурадаг, һонирходог.

...Залуу сэрэгшын аятайхан зүүдэ хаража байха үедэнь, үүр хираанаар аюулай дохёо огсомоор соностожо, казарма соо хөөрсэгэнөөн эхилшэбэ. Түргэн гэшээр хубсалаад, углууда байһан пирамидаһаа автомат, эдеэ хоол хэдэг мэшээгэ һуга татажа абаад лэ, һалхин шэнгеэр доошоо, жагсаал руу!

Эдуард Батуев бултанһаа түргөөр бүхы юумэ хэдэг хадаа ороёошье заһажа үрдеэд, жагсаалай баруун талада һуурияа ээлбэб. Хүдөөгэй үхибүүд багаһаа хойшо ажалда дүршэдэг. Гэртэхиниинь «түргөөр, нягтаар ажал хэдэг байха хэрэгтэй» гэжэ һургажа, ажалда атаржаха, хүдэлмэридэ хүдэржэхэ замдань найдамтай туһамаршад болодог һэн ха. Дунда һургуули дүүргэжэрхёод, Эдуард түрэл ажахыдаа хүдэлжэ эхилбэ. Оролдосотой залуу хүбүүн удаан саг соо эндээ хүдэлбэгүй, дуудалгын саарһан ерэжэ, сэрэгэй албанда мордоо бэлэй.

Мүнөөдэр ямар туршалганууд тэдэниие хүлеэнэ гээшэб? «Би өөрөөшье һайн мэдэнэгүйб. Ээлжээтэ һуралсалдаа гарахамнай ха», — гэжэ сержант хэлэнэ.

Сэрэгшэд «БМП» түхэлэй машинанууда һууринуудаа ээлжэ, амгалан нойрсожо байһан, сэрэгэй хотоһоо гаран ошобоб. Эдэнэр хуудам сагаан тала руу ерэжэ, машинануудаараа газар һайса «элдүүрилэн», тооно шорой бүрхирүүлэн гүйлгэлдэбэ. Уданьшьегүй «дайсанай» бүлэг тэрьедэн сухарижа эхилбэ. Тэрэниие намнажа хүсэхын тула хурдан, солбон байха хэрэгтэй. Эдуард сэрэгэй албанда мордохынгоо урда тээ үглөө бүри гүйдэг, бүхэ барилдаанай секцидэ бэеэ һоридог, футбол ходо наададаг байгаа. Мүнөө тэрэ отделениин командирай хойноһоо хүнгэхэнөөр алхалан, гүйн шахуу ябана.

— Окоп малтаха!—гэһэн захиралта дуулдаба.

Эдуард үргэбшэеэ тайлажа, «сапёрко» хүрээеэ мулталаад, нүхэ малтажа эхилбэ. Газарай хатуу гээшэнь! Сержант Ушмудин залуу сэрэгшэдтэ заабаринуудые үгэнэ. Одоошье нүхэн малтагдаба даа. Эдуардын флягаяа тайлажа, нэгэ хэды балга уһашье уугаагүй байтарнь, хүхэ үнгэтэй ракетэ агаарта дэгдэжэ, «Добтолго!» гэһэн дохёо үгтэбэ. Хубүүд малтаһан нүхэнүүдһээ һуга харайжа гараад, «дайсанаа» намнажа эхилбэ.

— Тэрүү тэрэ үндэр дабаад, амарха байхабди, — гэжэ взводой агитатор Евгений Семенов гүйдэл дундаа нүхэдтөө хэлэнэ.—Халууч сай уухабди. Эгсэ үндэршье дабагдаба даа. Тэзд амаралтын орондо эндэ «байлдаан» эхилшэбэ. Сэрэгшэд «БМП» машинануудсоо һуринуудаа ээлжэ, шанга тулалдаанда оролсоно. Эдуард оператор-наводчик юм. Тэрэ шахардуу байдалда мэгдэнгүй, пушкынгаа сэмгэ шадамараар залан, «дайсадые» мэргэн буудалгаар хорооно. Тэдэнэй «дайсадые» һуурилаань намнажа байтар, «Отделениин командир сержант Курачавов алуулаа!» гэһэн хашхараан дуулдаба. Офицер Э. Красов сэрэгшэ Батуевые дуудажа, карта дээрэ нэгэ газар харуулжа, даабари үгэхэдөө: «Захиралта дүүрэгты!»—гэжэ шэрүүнээр хэлэбэ.

Ганса бэеынгээ түлөө харюусаха гээшэ нэгэ хэрэг, бүхы отделениие даажа абаха гээшэ хэсүүхэн юм даа. Тэзд Эдуард Батуев бахардангүй, нэгэ минутын туршада хүн бүхэнэй даабарииень тодорхойлоод, сержантын һуури ээлжэ, добтолго үргэлжэлүүлхэгэр бэлэн байһан түхайгаа рациаяр дамжуулба. Зарим нүхэдынь «ондоо командир бидэниие ударидана» гэжэ мэдээгүй байшоо. Тиимэ шадамар, тодо захиралтануудые дуулахадаа, ойлгоошьегүй ха юм.

...Хүлгөөтэй, хүндэ үдэр дүүрэбэ. Хүбүүд эсэ. Тиибэшье эдэнэр баяртай: харюусалгатай даабариннуудаа һайнаар дүүргэжэ шадаа бшуу. «Нуралсалай үедэ хүшэр хүндэшье һаа, байлдаанда хүнгэн бэйха» гэһэн агууехэ Суворовой заабариие хүн бүхэн һанажа.

Ленинскэ таһалга соо һуралсалай дүн гаргагдажа, взводой командир сэрэгшэдээ энхэргэн зөөлэн харасаар шэртээд, иигэжэ хэлэбэ:

— «Дайсанай» добтолгодо һайн харюу үгэжэ шадаба гээшэбди. «Байлдаанай» һүүлшын часуудые илангаяа эршэмтэйгээр үнгэргөөбди. Нүхэд сэрэгшэд, һайнаар албаяа хэһэнэйтнай түлөө баяр баясхалан хүргэнэб!

Эрхим сэрэгшэдые жагсаалай урда гаргажа, батальоной командир гарнуудыень шангаар адхан, баяр хүргөө һэн. Тиихэдэ сэрэгшэд Эдуард Батуев, Павел Морозов ба Ильгам Муллагильдин ротын бүридхэлэй дэбтэртэ хэтэ мүнхэдөө нэрэеэ бэшүүлһэн, Эсэгэ ороное хамгаалгын Агууехэ дайнда баатарай үхэлөөр унаһан, Советскэ Союзай Герой Николай Рытовэй нэрэмжэтэ дурасхаалай грамотаар шагнагдаһан байна.

— Эхэ орондоо хододоо алба хэхээр бэлэмди!—гэжэ сэрэгшэд эли тодоор харюусана. Эрэлхэг сэрэгшэдэй хэрэг үргэлжэлүүлэн,, амгалан тайбан байдал хёрхоор хамгаалхаһаа бэшэ оёдоо нангин зорилго эдэхэндэ үгы юм.

...Эдэ мүрнүүдые бэшээд байхадам, сэрэгшэ Эдуард Батуевта младша сержантын нэрэ зэргэ олгогдобо гэжэ ротын командир намда дуулгаба. Шэнэ амжелтануудые туйлахыешни хүсэнэб ,Эдуард!

П. САНДИМИРОВ,
сэрэгэй журналист.
Казань хото.

● Советуудэй талмай дээрэ майн 9-нэй 11 часһаа духовой оркестрэй жагсаал-парад болохо, уран һайханай бүлгэмүүдэй хабаадалгатайгаар ажалшадай сэнгэлгэ үнгэргэдэхэ юм.

✦ Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой хүдэлмэришэд Советскэ Союзай Герой Сергей

АГУУЕХЭ ҺАЙНДЭРТЭ

Орешковэй нэрэмжэтэ парк соогоо сугларжа, Илалтын һайндэрые тэмдэглэхэ, харин заводой Алдар Солын талмай дээрэ уран һайханай бүлгэмэй концерт наадан дэлгээгдэхэ болоно.

✦ Ажалай Улаан Тугай орденто авиационно заводой «Рассвет» гэжэ Соёлой ордон соо мүнөөдэр 10 часһаа Илалтын үдэртэ зорюулагдажа, митинг үнгэргэгдэхэ, ажалай, дайнай ветерануудай хоорой бопон дуу, хүгжэмэй бүлэгэй концерт болохоор хараалагдана.

✦ Улаан-Удэ хотын ажалшадай амардаг, сэнгэдэг парк соо 12 часһаа зунай хаһын нээгдэнэндэ зорюулагдажа, уран һайханай коллективүүдэй концерт болохо, ажалшадай сэнгэлгэ, зугаа наадан дэлгээгдэхэ юм.

✦ Мүн мяха-консервын, «Южный» тосхоной Соёлой ордон, клубуудта Илалтын үдэртэ зорюулагдаһан хэмжээ ябуулга үнгэргэгдэхэ байна.

СПОРТЫН ЗАЛ, СТАДИОНУУДТА

● Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ майн 9-нэй үдэр СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг футболистнуудай дунда эзлэжэтэ үүлзалга үнгэргэгдэхэнь. Манайда айлшаар Эрхүүгэй «Звезда» команда ерэнхэй. Наадан 5 часһаа эхилхээр хараалагдана. Нааданай забһарлалгын үедэ «Буряад үнэн» газетын дамжуулгын кубогта хүртэхын түлөө эстафетэ дамжуулгын урилдаан үнгэргэгдэхэ юм. Урилдаанда хотын спортын бүлгэм, клубуудай, институдуудай суглуулагдамал командануд хабаадаха юм.

Мүрысөөнэй һүүлээр лотерейн наадан үнгэргэгдэхэ болоно. Лотерейн нааданай шүүбэридэ хоёр хүнгэн машина болон бусад олон зүйлэй эд хэрэгсэлнүүд табигдаха юм.

● Советскэ Союзай Герой В. Б. Борсоевой дурасхаалда зорюулагдаһан 20 километрэй урилдаан үнгэргэгдэхэ болонхой. Урилдаан Советуудэй талмай дээрэһээ Хяагта хото руу зурыһан харгыгаар үнгэргэгдэхэ юм.

● Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй шатарай клуб соо шатараар хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө наадан эхилэнхэй.

● Улаан-Удэ хотын Пионернүүдэй ордон соо уран һайханай гимнастикын мүрысөөн болоно.

● Республикын ипподром, удаань Советуудэй талмай дээрэ мүнөөдэр сэрэгэй албанда мордохо залуушуулай республиканска слёдой хаалгада зорюулагдаһан хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэхэ юм.

Сэнхир экран

ВТОРНИК,

1941—1945 ОНУУДАЙ ЭСЭГЭ ОРОНОО ХАМГААЛГЫН АГУУЕХЭ ДАЙНДА СОВЕТ АРАДАЙ ИЛАЛТЫН ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Шэнэ һонин. 9.15—«Голоса из войны», «Поэма о сталинградцах»— баримтата фильмүүд. 10.20— Мультфильмнүүд. 10.40— СССР-эй Оборонын министерствын жэшээтэ 1-дэхи оркестрэй концерт. 11.45— **Мүнөөдэр—Илалтын һайндэр. СССР-эй оборонын министрэй орлогшо, армийн генерал В. М. Шабанов үгэ хэлэхэ.** 12.00—М. Гараева. «Какой странный вечер в узком семейном кругу»— зүжэг. 13.40—«Передай дальше»— уран һайханай фильм. 15.05—«Пел много, как никогда». И. С. Козловский»— фильм-концерт. 15.50—«Мультфильм. 16.00—«Илагшад». 17.30—«Г. Бакланов «Свет вечерний» — фильм-концерт. 18.35—Баримтата фильм. 19.25 — Д. Шостакович. Фашизмһаа, дайн дажарһаа хохидогшодой дурасхаалда зорюулагдаһан камерна симфони. 19.50 — Фашизмда эсэргүү тэмсэлдэ ами наһаяа алдагшадай гэрэлтэ дурасхаалда. Минута соо дуугай байлга. 20.10—«Будни русской больницы»— баримтата фильм. 20.30— Мультфильмнүүд. 20.40—«Его батальон»—уран һайхэнэй фильм. 1-дэхи сери. 22.00— Время. 22.35—«Его батальон»— уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 23.45— Клавдия Шульженко дуулаха. (1976 ондо бэшэжэ абтаһан). 00.50— Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00— Үглөөнэй гимнастика. 9.15—«Юмор-концерт. 10.05— Е. И. Носов. «Красное вино Победы»— богони рассказ. 11.05— Баримтата фильмүүд. 11.55—«В семнадцать мальчишеских лет»— үхибүүдтэ фильм. 13.00— Совет Армийн А. Александровай нэрэмжэтэ дуу, хатарэй академическэ ансамблийн концерт. 13.55 — Баримтата фильм. 14.30— Арадай инструментнүүд дээрэ наадаха. 14.45—«Полководцы»— баримтата фильм. 15.45 — П. Чайковский. Оркестрэй хамта фортепиано дээрэ гүйсэдхэгдэхэ нэгэдэхи концерт. 16.30— Эб найрамдалай түлөө велосипедээр үрилдаан. 17.00 — Мультфильмнүүд. 17.30 — «Мы и наша страна»— баримтата фильм. 18.00—«Встреча в конце зимы»— уран һайханай фильм. 19.25— Д. Шостакович. Фашизмһаа ба дайнһаа хохидогшодой дурасхаалда зорюулагдаһан камерна симфони. 19.50— Фашизмда эсэргүү тэмсэлдэ ами наһаяа алдагшадай гэрэлтэ дурасхаалда. Минута соо дуугай байлга. 20.10— Концерт. 20.25— Хоккей. Лигын кубок. Хахад финал. 22.00— Время. 22.35— Ленинградай телевидениин программа. 23.45— Крыловой баснинуудые наададабди. 00.20— Илалтын һайндэртэ зорюулагдаһан городкигаар мүрысөөн.

СРЕДА

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 7.30—«120 минута». 9.35— Мультфильмнүүд. 10.05 Шэнэ һонин. 11.50— Хүгжэмтэ дамжуулга. 12.10— Кино-мэдээсэл. 13.10—«Ан амитадай аймаг». 16.30— Шэнэ һонин. 16.45— Хубилган шэнэдхэлгын прожектор. 16.55— Киноочерк. 17.20—«Аба эжы бидэ гурбан». 17.50— Хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга . 18.50— Гүрэнэй Д. Шостаковичой нэрэмжэтэ квартет наадаха. 19.00 —Чехословакиин национальна һайндэртэ — Фашис булимтаргашадһаа сүлөөрэлгын үдэртэ. 20.00—Мультфильм. 20.30—«Хүн ба хуули». 22.00—Время. 22.35 —Хубилган шэнэдхэлгын прожектор. 22.45—Эстрадна дамжуулга. 23.50—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 23.35 — Футболоор дэлхэйн чемпионадай шэлэн абалгын матч. Турциин ба СССР-эй суглуулагдамал командануд.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.10—Һуралсалай программа. 9.15—Баримтата фильм. 9.35, 10.35—Оршон тойронхи дэлхэймнай. 9.55 — Үзэглэл тухай. 10.05, 12.05—Немец хэлэн. 10.55—«Элегия в стиле «эко» гэһэн дамжуулга. 11.05— Гурба һаратай үхибүүнэй хойноһоо харуулһалга тухай. 11.35, 12.35—Сервантес. «Дон Кихот». Улаан-Удэ. 17.35—Мультфильмнүүд. 18.05—Баримтата фильм. 19.15—Илалтын һайндэртэ зорюулагдаһан дамжуулга. 20.05 —«Байгалай ... дээрэ». 20.50—... Москва. 21.00—«... согты, багашуулй». ... регай АССР-эй ... хатарай «Уморин... концерт. 22.00—... Хубилган шэнэ... жектор. 22.45—«... вере»— 13 серия... най фильм. 7-...

Газетымнай ... майн 11-дэ гарха...

УЛАСХООРОНДЫ ШЭНЖЭЛЭ

ЕВРОПО: НЮУЛТАГҮЙГӨӨР ОЛОНДО МЭДЭЭС...

Лондон хотодо мэдээсэлэй урдань юрэдөө үзэгдөөгүй ехэ уласхоорондын хуралдаан хүдэлмэрэз үргэлжэлүүлнэ. Энэ хадаа олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй асуудалнуудаар зарлагдаһан эгээл түрүүшын уулзалга болоно. Эндэ Европын гүрэнүүдэй Холбоото Штадуудай ба Канадын правительствын экспертнүүд, журналистнууд хабаадана. Хөмта дээрээ 35 ороной түлөөлэгшэд сугларанхай юм.

Европодо аюулгүйе сахиха ба харилсаануудые үргэдхэхэ талаар Венэ хотодо үнгэргэгдэһэн зүблөөнэй удаа энэ ехэ хуралдаае үнгэргэхэ арга боломжо олгогдобо бшуу.

Англиин түб хотодо боложо байһан хуралдаан дээрэ олондо мэдээсэл тарааха хэрэгые һайжаруулха, энэ талаар харилсаа бэхижүүлхэ, бэе бэетээ мэдээсэлнүүдээр андалдаха, журналистнуудай хүдэлхэ таарамжатай арга нүхэсэл олгохо асуудалнууд зүбшэгдэнэ.

Хадэн арбаад жэлдэ үргэлжэлһэн «хүйтэн дайн» хадаа энэ талаар ехэл хүндэ хүшэр байдалда оруулһан байна. Олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй ажал ябуулгын арга боломжонууд тон ехээр хизаарлагдаһан, хүшэр хүндэ болгогдоһон байха юм. Жэшээлхэдэ, мүнөөшье Америкын Холбооте Штадуудта гү, али Великобританида совет корреспондентнүүд хайша хайшаа миил 40 километрэй зайда ябаха эрхэтэй гээшэ. Харин энээнһээ саашаа ошохо болоо һаа, Гадаадын хэрэгүүдэй министерствэдэ уридшалач тусхай мэдүүлгэ барихa зэргэтэй юм. Совет хэблэлэй түлөөлэгшэдые оруулхагүй гэһэн «хаалгазарнууд» США да олон Ямар эдэ газарнуудаар ябахыень мүнүудта зүбшөөл үгтэдэгүй юм, аргагүй. Эдэ мүрнүүдые бэшэжэ урдань Сан-Францискода ТАСС-ай респондентээр хүдэлһэн юм, рын-Тала гэһэн нютагта хүрэгэ байшоо. Эндэ мэдээжэ уран Джек Лондон ажаһуулһан юм гэ... һурагша бүхэн мэдэнэ ха юм.

Мүн баһа нимэл эрхэ байдалда... кан болон бусад баруун ороннуу... налистнууд манай орондо худал... Бидэ иимэ шидхэбэри абаха... лоно ха юмбибди. Тиимэнээ эсэ... териалнууд саг болзор соогоо үгэ... ложо байһан үйлэ хэрэгүүд тоо... үнэн ёһороо харуулагдаһагүй...

Эдэ бүхы асуудалнууд байгша... 12 болотор үргэлжэлхэ мэдээс... хоорондын хуралдаан дээрэ... юм.

Һүүлэй үедэ манай орондо... гөөр олондо мэдээсэхэ ба... циргын талаар ехэ юумэн хэлэ... олондо мэдээсэл тараадаг хэ... экономическа ба политическэ... билалтануудай ашаг үрэтэй эмх... лонхой гээд олондо мэдээжэ... бүхыдөө Лондондо үнгэргэдэг... хуралдаан дээрэ СССР-эй ба... байһан шэнэлэлыень тодорхойно... хуралдаанай дүнгүүд хадаа Европ... андалдаае үргэдхэхэлэ, эндэ... сэгүй байдал бии болгоходо... нүлөөлхэ байна ха юм.

НАТО: РАКЕТЭНҮҮД ШЭНЭЛЭГДЭХЭ...

Брюссель хотодо НАТО-гай ядерна түсэблэлгын бүлэгэй ээлжээтэ сесси һаяхан боложо үнгэрбэ. Эндэ Хойто-Атлантическа бүлэглэлдэ ородог ороннуудай оборонын министрнүүд хабаадалсаа юм. Баруун Европодо тодхогдоһон ойрын зайда хэрэглэгдэхэ американ ядерна зэбсэгүүдые шэнэлхэ тухай асуудал зүбшэгдэнэн байна.

Үшөө 1987 оной һүүлээр 500 километрһээ 5.500 километр хүрэтэр зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдые усадхаха тухай договор баталагдаха гэжэ элирхэдээ, США-да 500 километрһээ бага зайда хэрэглэгдэхэ тактическа ядерна хэрэгсэлнүүдые ехэ болгохо түсэб хараалагдаа бэлэй. Эдэ хэрэгсэлнүүдынь үгы болгогдожо эхилһэн дундуур ба дүтын зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдые халаха зэргэтэй байгаа бшуу. Тус программыень олонхи шэнжэлэгшэд Европодо «Ядерна хизаарлагдаһан дайе үүсхэлгэ» болоно гэжэ сэгнээ юм. Нэгэ түхэлэй ракетэнүүдые нүгөөдэ түхэлэй аюул ехэтэй ракетэнүүдээр һэлгэхэ гэһэн США-гай эрмэлзэлые НАТО-гайхид «шэнэдхэн һайжаруулгын» түсэб гэжэ нэрлээ юм. Баруун Германиин нэгэ журналистын тон зохидоор хэлэһэнэй ёһоор, энэ түсэб гээшэ Европын һаншаг руу пистолет заалаад байһанаа, мүнөө эурхэн дорень хутага баряад байһантай адли байна бшуу. 1988 оной апрель һарада Хойто-Атлантическа бүлэглэлэйхид ракетэнүүдые шэнэдхэн һайжаруулха түхэй зүбшэжэ эхилээ бэлэй. Холбооте Штадууд Баруун Европын ороннуудта шэнэ түхэлэй ракетэнүүдые тодхохо тухай тэдээнһээ зүбшөөл абаха ороддолго гаргажа эхилһэн байна.

Гэбэшье вашингтонойхидой хүлөөгдөөгүй үшэр тохёолдобо. НАТО-гай зарим гэшүүд, тэрэ тоодо ФРГ, американ түсэбүдые дэмжэбэгүй. Тиихэдэнь 1988 ондо «атлантическа бүлэглэлэй нэгэдэлые сахихын түлөө» хэниишье үялгалангүйгөөр ядерна зэбсэгүүдые «мүнөөнэй эрилтэдэ хүрэмөөр» байлгаха гэһэн шиидхэбэри Брюссель хотодо абтаа бэлэй. Эндэ ядерна зэбсэгүүдые «шэнэдхэн һайжаруулгын» хэмжээн, бэелүүлэгдэхэ болзор тухай дурдагдаагүй һэн.

НАТО-гайхидай хоорондо «хэзээдэшье үзэгдөөгүй хэрэлдээн» болобо. Энээнэй шалтагаан гэхэдэ, буу зэбсэг хуряаха талаар Советскэ Союзай ябуулжа байһан политика мүн. Урдань бидэ энэ гүрэниие зэбсэгжэжэл байна гэзд тоолодог бэлэйбди гэзд журнал «Шпигель» (ФРГ) бэшээ. Тиин Баруун Европын олониитын түлөөлэгшэд СССР-эй буу зэбсэг хуряаха талаар ябуулжа байһан политикые үндэрөөр сэгнэһэн байна. НАТО-гай гүрэнүүдэй правительствануд энэниие хараадаа абахал үшартай болоо юм.

Гэбэшье Вашингтон өөрынгөө түсэбһөө арсаагүй. Энээниень НАТО-гай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй Верховно Главнокомандалагша американ генерал Дж. Гэлвин баталаа юм. «Зэбсэгтэ хүсэнүүдые хэлсэ баталаашье һаа, бидэ... лөө ядерна ба юрын буу зэбсэг... нэдхэн һайжаруулха хэрэгэ... хэ ёһотойбди, — гээд тэрэ мэ... лэй.

Нэгэ талаһаа сэрэгэйнгээ хэ... хахад миллион хүнөөр үсөлтэ... хүсэнүүдые 10 мянган танкаар, 800 самолёдоор, артиллерин б... рэлгэнүүдээр хороохо тухай ССС... һан шиидхэбэри НАТО-гай бүхы... зэбсэгүүдээ ашэнэлхэ гэһэн тус... бэелүүлгэдэ һаалта болобо. Договорто ородог гэшүүн-орон... тическа ядерна буу зэбсэгүүдэ... хо, хожомынь усадхаха талаа... оруулһан дурадхалынь Вашинг... сэбүүдтэ ашанга сохилто үгэбэ. А... дэ баруун ороннуудай хүн зон... рэгэй заналта» тухай шашалда... гэхэзээ болижо байнхай.

США-гай захиргаанай ба амр... грессэй хоорондохи харилсаан... лонхой. Вашингтоной зонхилогш... зайда хэрэглэгдэхэ шэнэ тусгаа... нүүдые бии болгохо хэрэгтэ 15... доллар һомолхыень США-гай б... бладхана бшуу. Тиихэдээ тэлэ... рэгшэ жэлэйхидэ орходоо, м... нигууд ядерна буу зэбсэгүүдэ... һайжаруулха түсэбые зэбүхэ... жэхэ ёһотой, энэмнай шэнэ до... хо эрэгэтэй» гээд тоолоно. ... ядерна түсэблэлгын бүлэгэй б... һаяхан үнгэргэгдэһэн сесси д... гай ба тэрэниие дэмжэдэг Анг... гацинуудай хүтэлбэрилэгшэд б... гациин түлөөлэгшэдые тэдэнэй ... хыень хэды баадхаашье һаань, ... хёёень» хэнишье дуулаха дурги... ФРГ, Бельги, болон бусад з... нууд ядерна буу зэбсэгүүдые хэрэ... тань «мүнөөнэй эрилтэдэ хүрэ... гаха» гэжэ түрүүн абтаһан комис... хэлэгдэнэниие дабтаха гээд то... юм. Энэ талаар жэлэй эр... рахэтэй сасуу Бельгийн национ... ронын министр Ги Коэм гэшэ... бүлэглэлэйхидэй ба Варшавска... ооодог гүрэнүүдэй хоорондо... ядерна зэбсэгүүдые хороохо т... хэ хөөрэлдөөнүүдые түргэдхэ... радхалые манай правительство... гээр дэмжэхэ юм гэжэ мэдүүлбэ.

Гэхэтэй хамта Вашингтон ... сэбүүдые НАТО-гай соведэй с... хаража үзэхыень союзнигуудаа... һэдэлгэ гаргана. Эндэ Хойто-Ат... бүлэглэлдэ ородог гүрэнүүдэй ... ставануудай толгойлогшонор х... юм.

Виталий ...
Владимир ...

Кино, театр

«ДРУЖБА»
Киноутренник, посвященный Дню Победы. «Два капитана» — в 9-40, «Роман с камнем»— в 12, 14-10, 16-10, 18-20, 20-30 (удл.).

«РОДИНА»
«Дикие лебеди»— в 10, 16, «Фонтан»— в 12, 14, 18, 20, 21-50.

«ПРОГРЕСС»
Красный зал—Посвящается Дню Победы. «Женя, Женечка и «Катюша»— в 10, 15-40, 19-30, 21-20, «Проверка на дорогах» — в 11-50, 17-30, «Акция»— в 13-50. Зеленый зал —«Тени знойного лета»— в 10, 12-10, 14-20, 16-30, 18-50, 21.

«ЭРДЭМ»
Мультфильмы — в 9-40, «Ловушка для кошек»— в 11, 12-40, 14-20, «Отцы» (2 с.)— в 16, 18-30, «Трагедия в стиле рок» (2 с.)— в 20-50.

«ОКТЯБРЬ»
«Алешкина охота»— в 9-40, «Утреннее шоссе»— в 11-20, 13, 14-40, 16-20, 18-10, «Враг мой»— в 20, 21-40.

«АРШАН»
«Иди и смотри»...

«ВОСТОК»
«Чудесный лес»... лет птицы»— в 1...

«БАЙКАЛ»
«Заклятие дома»... 18-30. 20-30.

Видеотека (ул. ...
Сборник мульт... «Иван Васильевич... фессию»— в 12-... Москву. Тайфун... 10.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная— 2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-34-05, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61. выпускающие—2-35-95, собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, п. Кырен—91-7-18, Северобайкальск—35-73, п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Буряатской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35 Н-03459. Заказ № 107. Индекс 61610